

Lubbeek, een eigen verleden

*Conflicten en oorlogen in
Lubbeek Sint-Bernard*

Kris Scheys

Ter gelegenheid van Open Monumentendag
Lubbeek, 11 september 2011

Heemkundige Kring Libbeke vzw

Auteur:

Kris SCHEYS

Redactie:

Jo AMPE
Maj VAN OEKELLEN

Foto's en tekeningen:

Marianne COEKAERTS
Gunner DREESEN
Jacques HALFLANTS
Kris SCHEYS
Maj VAN OEKELLEN
Paul VAN OYENBRUGGE
Familie VAN DER ELST
Louis VANCORENLAND
Leon VANGILBERGEN†
Peter VANSCHOONLANDT

Digitalisering en fotobewerking:

Jo AMPE
Kris SCHEYS

Omslag:

Ontwerp: Chris CROMBÉ
Afbeeldingen voorzijde:
Diestsesteenweg Lubbeek Sint-Bernard, ca 1945 (verz. HKL)
Lubbeek, bloemenhulde herdenkingsmonument (foto K. Scheys, 2011)
Afbeeldingen achterzijde:
Lubbeek, bloemenhulde, vlnr mevr. Merckx, mevr. Vandeputte en dhr Vancorenland
(foto K. Scheys, 2011)
Ereteken van het Sovjet Comité voor Oorlogsveteranen (verz. Van der Elst)

Lay-out:

Jo AMPE

Drukwerk:

Theo VEUGELLEN, Staatsbaan 147, 3210 Lubbeek

Uitgave van:

Heemkundige Kring Libbeke vzw

Verantwoordelijke uitgever:

Kris SCHEYS
Heemkundige Kring Libbeke vzw
Uilekot 3
3210 LUBBEEK

Copyright:

© 2011 Heemkundige Kring Libbeke vzw
Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde
uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een
geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder
de uitdrukkelijke voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgevers.
Wettelijk depotnummer D/2011/6.225/1

Inhoud

<i>Voorwoord</i>	<i>5</i>
<i>Conflicten en oorlogen voor de stichting van de parochie Lubbeek Sint-Bernard</i>	<i>7</i>
<i>De Eerste Wereldoorlog</i>	<i>13</i>
Voorgeschiedenis	16
Een feitenrelaas van de gebeurtenissen van 11 tot 22 augustus 1914	17
Personen die gedood werden in Lubbeek Sint-Bernard of parochianen die elders zijn vermoord	26
Gesneuvelde soldaten uit Lubbeek Sint-Bernard	32
Verdere gebeurtenissen in de 1ste wereldoorlog	33
Oorlogsschade te Lubbeek tijdens de WO I	35
<i>De Tweede Wereldoorlog</i>	<i>38</i>
Enkele feiten	38
Personen op het oorlogsmonument te Lubbeek-Sint-Bernard	46
Het ongelooflijke verhaal van Leon Van Oyenbrugge	58
De familie Van der Elst en de oorlog	64
<i>Nawoord</i>	<i>83</i>
<i>Bibliografie</i>	<i>85</i>
<i>Bronnen</i>	<i>86</i>
<i>Afbeeldingen</i>	<i>87</i>
<i>Index</i>	<i>90</i>

Voorwoord

Open Monumentendag 2011 had als thema *Conflicten*. In deze publicatie wordt aandacht besteed aan de drama's die in het bijzonder de oorlogen in Lubbeek Sint-Bernard veroorzaakten. Speciale aandacht werd besteed aan de Eerste en Tweede Wereldoorlog. In de mate van het mogelijke wordt hierbij de rol van de familie en de hoeve Van der Elst in de spotlights geplaatst.

Hierbij willen we onze dank betuigen aan iedereen die hielp bij het tot stand komen van deze publicatie. In het bijzonder danken wij hierbij *Raymond Van der Elst* voor al de mondelinge informatie en de familie *Schrevens-Van der Elst* voor hun gastvrijheid, steun en interesse. Verder danken we ook het gemeentebestuur van Lubbeek.

***Conflicten en oorlogen
voor de stichting van de parochie
Lubbeek Sint-Bernard***

Figuur 1. Lubbeek, Stenen kruis "Peterus Van Craebeeck"
(1674) Diestsesteenweg (foto P. Vanschoonlandt)

De parochie Lubbeek Sint-Bernard werd pas in 1896 afgesplitst van de bestaande parochie Lubbeek-Sint-Martinus. Zonder volledigheid na te streven willen wij in dit deel enkele voorbeelden geven van conflicten en oorlogen in het Lubbeekse voor de stichting van de parochie Lubbeek Sint-Bernard.

16de eeuw

In de *godsdiensoorlog* van de 16de eeuw had het Hageland zeer veel te lijden van de doortrekkende legers. Vanaf maart 1583 werd Lubbeek een tijd volledig verlaten: kerk, kapel en pastorie werden meermaals geplunderd. Tussen 1572 en 1597 schijnt er geen pastoor geweest te zijn. In 1595 was de kerk volledig onbruikbaar geworden en de zondagsmis moest in de kapel gebeuren¹.

December 1608

In december 1608 ontving de Lubbeekse meier van Pulle een boodschap van de Luikse procureur Curtius. Deze vroeg om *Johan Granpiedt*, wonende op het *hof ter Ledigheid*, aan te houden. Johan Granpiedt werd ervan verdacht de veldwachter van Hermée, een dorpje ten noorden van Luik, te hebben omgebracht².

Mei 1616

Op 31 mei 1616 werd *Ida Van Weddinghen* als heks verbrand op de Baanheuvel (de huidige Sint-Martensberg)³.

Jaar 1674

In 1674 werd iemand vermoord langs de oude baan Leuven-Diest. Hiervan getuigt nog steeds het *stenen kruis* langs de Diestsesteenweg op de Sint-Martensberg. Volgende tekst kan nog met veel moeite gelezen worden:

¹ Algemeen overzicht van de geschiedenis van de gemeenten Binkom, Linden, Lubbeek, Pellenberg. Deel Lubbeek, p. 7

² Cyriel Wolfs. Hof ter Leegheid (Lubbeekse historische tijdingen) (2009)6, p.10-11

³ Cyriel Wolfs. Tragische Sinksendagen (Lubbeekse historische tijdingen) (2005)2, p. 32-37

Figuur 2. Lubbeek, Stenen kruis "Peterus Van Craebeeck" (1674) Diestsesteenweg (tek. J. Halfants)

O CRUX AVE

VNICA. HIER IS

DERELYCK VERMOERT PETE-

RUS VAN CRAEBEECK OP DEN 4 9BERIS

1674. HET CRUYTS VERNVEST DEN 5 JVLII

1688. ENDE HY IS TIT LVBBECK BEGRAEVEN.

REVQUIESCAT IN PACE. ENDE DIE MOERDENAE

RS SYN GHEVVOERDEN SPEYSE DER WURMEN.

REQVIESCANT IN PACE. BIDT VOOR DE

SIELN. PATER NOSTER ENDE

AVE MARIA⁴

Jaar 1705

In 1705 brak de Spaanse opvolgingsoorlog uit. De strijd ging tussen de Fransen enerzijds en de Spanjaarden, verbonden met de Engelsen, de Hollanders en de meeste Duitse vorstendommen anderzijds. Gedurende maanden trokken legerbenden door onze dorpen. Kerk, kapel en pastorie werden door soldaten geschonden. *Petrus Scheys*, pachter van Schoonbergen, werd vermoord door de Franse soldaten⁵.

Jaar 1788

In 1788 werd een inwonster, *Joanna Mannaerts*, dodelijk gekwetst met een ijzeren hak. Zij stond op 6 april 1788 rond zeven uur 's avonds in het deurgat van haar eigen woning. Een onbekende schurk wierp een ijzeren hak naar haar en trof haar aan het hoofd. De wonde was zo diep dat ze een gat in de schedel had waardoor haar hersenen bloot kwamen te liggen. Dezelfde nacht nog werd ze bediend en ze stierf op 10 april rond 9 uur 's morgens⁶.

⁴ Algemeen overzicht van de geschiedenis van de gemeenten Binkom Linden Lubbeek Pellenberg. Deel Lubbeek, p. 16; 100 jaar Lubbeek Sint-Bernard: Catalogus, p. 34

⁵ Algemeen overzicht van de geschiedenis van de gemeenten Binkom Linden Lubbeek Pellenberg. Deel Lubbeek, p. 7; Het hof te Schoonbergen (Lubbeekse Historische Tijdingen 2004/1), p. 16

⁶ De zusters Dominicanessen van Lubbeek: Vrouwen voor hun tijd, p. 5

Een bloedig verhaal uit de parochieregisters van Lubbeek⁷

A°1788 : Obiit ex maestissimo suscepto vulnere in capite quod vulnus quidam nequam malitiose ei inflixit stanti in porta propriae domus cum ligone ferreo ad ipsam misso, et tantum fuit vulnus et foramen tam magnum in cranio ut cerebrum pertransierit uti multi viderunt. Post mortem statim (cum esset suspicio de graviditate) per chirurgum Henricum Chappel continuo vigilantem et finem vitae expectantem statim defunctae mulieris uterum aperuit et declaravit nullum fuisse signum praegnationis. Juridice visitatione mortuae mulieris facta a praetore commissionem accepi cadaver sepeliendi. Praetor tunc erat J.B. Van Binst qui in forma et via juris inspectionem et visitationem vulneris instituit. Haec acta sunt 10 aprilis 1788 coram scabinis pagi de Lubbeek praetre supra nominato, secretari-o, doctore medico domino Herremans, habitante in Winge Sancti Georgii, et chirurgo supra nominato habitante in Lubbeek. Haec pro memoria dolorosissimi casus. Vulnus istud accepit 6a aprilis circa horam septimam vespertinam, eadem nocte administrata, obiit circa nonam matutinam decima ejusdem mensis anni 1788. Nota: Matrimonio juncti sunt 16 augusti 1785, maritus in Meensel, defuncta in Lubbeek nata est.

Vrij vertaald betekent dit: "Joanna Mannaerts geboortig van Lubbeek, op 16 augustus 1785 getrouwd met Matthias Gabriels uit Meensel, stond op 6 april 1788 rond zeven uur 's avonds in het deurgat van haar eigen woning. Een onbekende schurk wierp een ijzeren hak naar haar en trof haar aan het hoofd. De wonde was zo diep dat ze een gat in de schedel had waardoor haar hersenen bloot kwamen te liggen, zoals velen gezien hebben. Dezelfde nacht nog werd ze bediend en ze ontsliep in de Heer op 10 april rond 9 uur 's morgens. Omdat er een vermoeden van zwangerschap was, werd door Henricus Chappel, chirurgijn (-verloskundige), die bij haar gebleven was tot aan haar dood, de baarmoeder van de overleden vrouw dadelijk geopend. Hij verklaarde dat er geen enkel teken van zwangerschap te bespeuren was. Nadat de schout J.B. van Binst op 10 april 1788 de door de wet vereiste lijkschouwing en vaststellingen had gedaan, gaf hij de toelating het lijk te begraven. Het gerechtelijk onderzoek geschiedde in tegenwoordigheid van de schepenen van Lubbeek, de secretaris, de geneesheer Herremans, die in Sint-Joris-Winge woont en de hierboven vermelde chirurg, inwoner van Lubbeek. Pastoor J.B. Vansimpelhoven heeft het slachtoffer op 11 april 1788 op het kerkhof van de Sint-Martinuskerk te Lubbeek begraven."

18de eeuw

Tijdens de Boerenkrijg in 1798-1799 was Lubbeek het toneel van hevige rellen tegen de Franse regering. In het *jaar VII*⁸ (1798)

⁷ 't Schuerend Archiefje. Een bloedig verhaal uit de parochieregisters van Lubbeek. Tekst verschenen op de site van Brabant Cronikel, tijdschrift van VVF-afdelingen in Vlaams Brabant

⁸ Franse jaartelling

vielen een dertigtal gewapende boeren Lubbeek binnen en plunderden het huis van veldwachter Sterckx. Hij was een actieve republikein en deed zijn best om die opstand te beteugelen. Op 11 december kwam een bende van 40 man terug, zij maakten zich meester van Sterckx en fusilleerden hem⁹.

19de eeuw

Figuur 3. Herendaalhoeve, beschadigd anker

Om de Hollanders te bevechten togen 250 vrijwilligers op 28 september 1830 naar Tienen en op 28 oktober naar Lier.

Van 9 tot 12 augustus 1831 trokken de Belgische legers wanordelijk terug uit Diest naar Leuven, over Lubbeek en Pellenberg, waar op 12 augustus een gevecht plaats greep. De grote boerderij van *Herendaal* werd beschoten en door de Hollanders geplunderd. Hiervan is een spoor terug te vinden op een anker van de noordgevel van de hoeve. Van 17 tot 25 augustus kwamen Franse troepen op logement in het dorp (2.175 soldaten en 36 paarden)¹⁰.

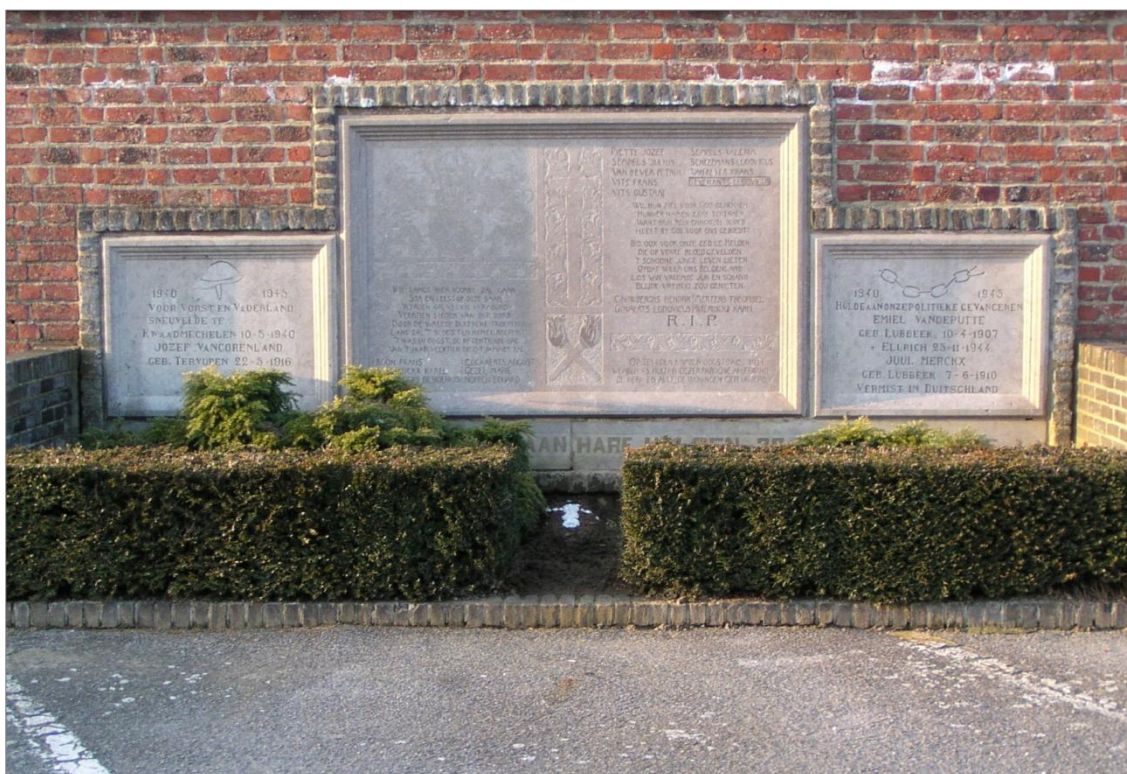

Figuur 4. Lubbeek. Herendaalhoeve (foto HKL)

⁹ De zusters Dominicanessen van Lubbeek : vrouwen voor hun tijd, p. 5

¹⁰ Algemeen overzicht van de geschiedenis van de gemeenten Binkom Linden Lubbeek Pellenberg. Deel Lubbeek, p. 7

De Eerste Wereldoorlog¹¹

Figuur 5. Lubbeek. Oorlogsmonument te Sint-Bernard (foto HKL)

¹¹ De informatie over de 1ste wereldoorlog is een aangepaste en uitgebreide versie van het artikel “Augustus 1914 in de Sint-Bernardparochie te Lubbeek” verschenen in Lubbeekse historische tijdingen (2004)1, p. 29-37

De grootste verschrikking voor de parochie Sint-Bernard kwam er met de Eerste Wereldoorlog. Achter de kerk van Sint-Bernard, ingemetseld in de muur van de parking, bevindt zich een gedenksteen met daarop de tekst:

WIE LANGS HIER VOORBIJ ZAL GAAN
STA EN LEES: OP DEZE BAAN
WERDEN GRUWELIJK VERMOORD
VEERTIEN LEDEN VAN DIT OORD
DOOR DE WREEDE DUITSCHE TROEPEN
LANG ZAL'T BLOED TEN HEMEL ROEPEN!
'T WAS IN OOGST DE NEGENTIENDE DAG
VAN 'T JAAR VEERTIEN DIE DIT JAMMER ZAG.

BOON FRANS
BRUYNINCKX KAREL
KEMPENEERS DESIDERIUS
PIETTE JOZEF
SEMPELS JULIUS
VAN BEVER PETRUS
VITS FRANS
VITS GUSTAAF

COCKAERTS AUGUST
GEZEL MARIE
NOPPEN EDOUARD
SEMPELS VALERIA
SCHEEPMANS LUDOVICUS
VAN BEVER FRANS
SEVENANTS LUDOVICUS¹²

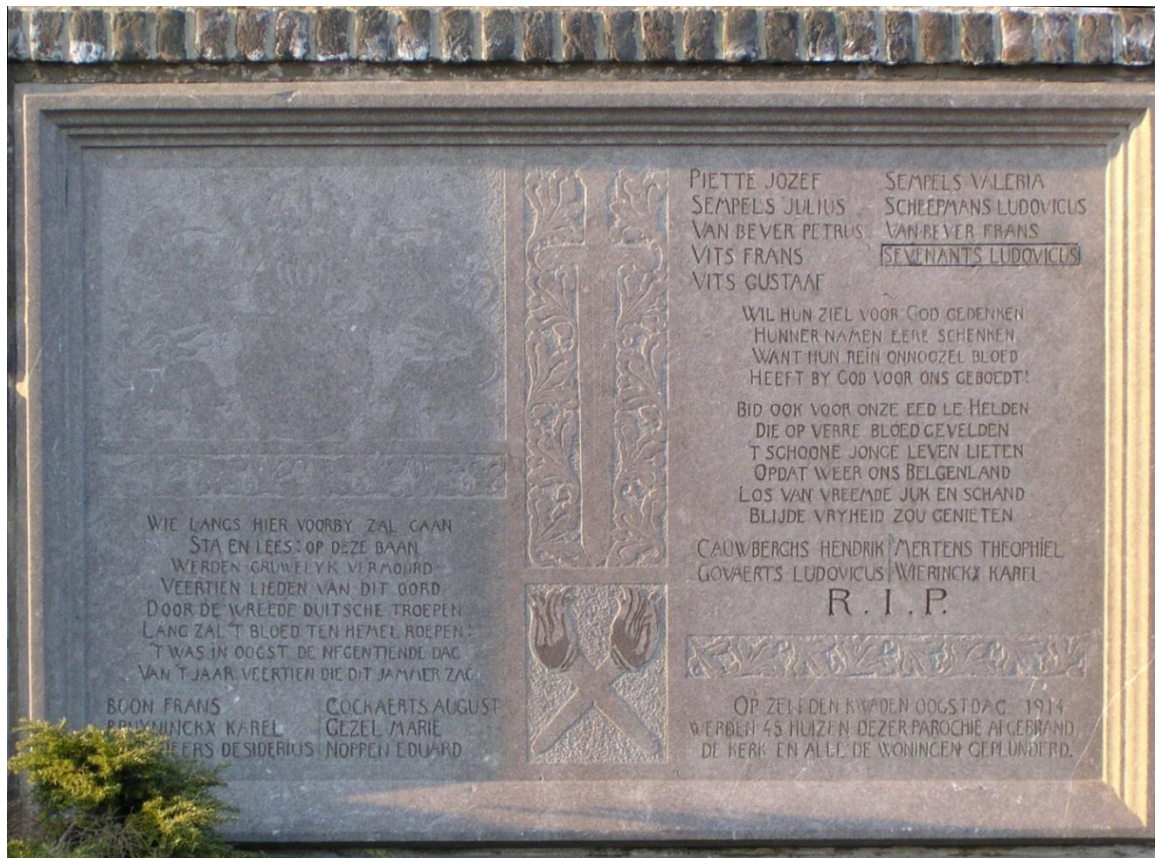
WIL HUN ZIEL VOOR GOD GEDENKEN
HUNNER NAMEN EERE SCHENKEN
WANT HUN REIN ONNOZEL BLOED
HEEFT BIJ GOD VOOR ONS GEBOEDT!
BID OOK VOOR ONZE EEDLE HELDEN
DIE OP VERRE BLOED GEVELDEN
'T SCHOONE JONGE LEVEN LIETEN
OPDAT WEER ONS BELGENLAND
LOS VAN VREEMDE JUK EN SCHAN
BLIJDE VRIJHEID ZOU GENIETEN

CAUWENBERGHS HENDRIK
GOVAERTS LUDOVICUS

MERTENS THEOPHIEL
WIERINCKX KAREL

R. I. P.
OP ZELFDEN KWADEN OOGSTDAG 1914
WERDEN 45 HUIZEN DEZE PAROCHIE AFGEBRAND
DE KERK EN ALLE DE WONINGEN GEPLUNDERD.

¹² Later aangebracht, staat ook niet alfabetisch zoals de andere namen.

Figuur 6. Lubbeek. Oorlogsmonument te Sint-Bernard: middenpaneel (verz. HKL)

Op het kerkhof is er nog een grafsteen. Bij het lezen van de teksten op deze monumenten vraagt men zich af: “Wat is er toen gebeurd?” en “Wie waren deze mensen?” Het hierna volgende feitenrelaas probeert hierop een antwoord te geven.

Figuur 7. Lubbeek Sint-Bernard. Grafsteen van de gesneuvelden 14-18 en 40-45 (verz. HKL)

<p>†</p> <p>HIER RUSTEN SLACHTOFFERS VAN 1914.18. EN 1940.45. + 19.8.14 NOPPEN EDUARDUS SEMPELS M. VALERIA VAN BEVER PETRUS GEZEL M. CHRISTINE VAN BEVER FR. FIRMINIS † KWAADMECHELEN 10.5.40 SOLDAT VANCORENLAND JOZEF</p>

Voorgeschiedenis

Op 1 augustus werd in Lubbeek Sint-Bernard net zoals overal in het land de klokken geluid voor de algemene mobilisatie. België weigerde om aan de Duitsers doorgang te verlenen naar Frankrijk. Op 4 augustus 1914 brak de oorlog uit. Om 8u20 overschrijden de eerste Duitse troepen de Belgische grens nabij *Gemmenich*.

Na de Duitse inval op 4 augustus 1914 en de strijd rond de Maaslinie en de forten van Luik trok het Belgisch leger zich terug. Hierna werd de *Getelinie* (lijn Perwez-Tienen-Diest) bezet. Op 12 augustus 1914 had daar de slag bij Halen plaats, beter bekend als *Slag der Zilveren Helmen*. Belgische carabinieri-cyclisten hadden daar bij de enige nog overeind staande brug over de Gete van 's ochtends acht uur tot zes uur in de avond stand gehouden tegen een Duitse overmacht – waaronder een eenheid *Ulanen*¹³ – die uiteindelijk werd teruggeslagen. Ondanks deze kleine overwinning zetten de Belgen noodgedwongen de terugtocht richting Antwerpen in.

Op 18 augustus 1914 naderde de voorhoede van het eerste Duitse leger van generaal Von Klück Diest. Van hieruit Diest trokken ze verder in de richting van Leuven. Op de avond van de 18de stonden *Klücks troepen* al op de lijn *Herselt, Scherpenheuvel, Sint-Joris-Winge, Glabbeek-Zuurbemde*, Tienen.

Het geweld van de Duitsers tegen de burgerbevolking werd voor een groot deel veroorzaakt door frustratie. De Duitse legerleiding verwachtte weinig of geen tegenstand van de Belgen. Overal waar er verzet was, werd er door de Duitsers zeer hard opgetreden tegen de burgerbevolking.

Bovendien leefde bij de Duitsers het idee van *francs-tireurs*¹⁴. Later onderzoek heeft uitgewezen dat er in België in die periode weinig of geen francs-tireurs waren. Het optreden in Lubbeek Sint-Bernard was een voortzetten van de strategie die sinds de inval werd gevolgd¹⁵.

¹³ Ulanen: ruitery uitgerust met lichte land- en handvuurwapens

¹⁴ Franc-tireur: vrijsschutter, persoon die een invallend vijandelijk leger nadeel berokkent; hij behoort niet tot een geregelde strijdmacht

¹⁵ Ook Linden werd zwaar geteisterd. 96 huizen werden geheel en 13 gedeeltelijk afgebrand. (H. Verbist. Geschiedenis van Linden het verloren dorp, p. 168

Een feitenrelaas van de gebeurtenissen van 11 tot 22 augustus 1914

Figuur 8. A. Goetstouwers, pastoor (verz. HKL)

Het onderstaande feitenrelaas is grotendeels gebaseerd op een *iets gemoderniseerde weergave* van het verslag opgesteld door *Alois C. Goetstouwers*¹⁶, pastoor van Sint-Bernard vanaf 1896 tot 1936, over de gebeurtenissen in 1914. Sommige originele of typische woorden werden behouden en cursief weergegeven.

Dit rapport werd opgesteld op vraag van de Belgische bisschoppen. Een tweede belangrijke bron is het onuitgegeven dagboek van *Alfons Halfants*¹⁷. Indien de informatie uit andere bronnen komt wordt dit vermeld in een voetnoot.

Zaterdag 11 augustus¹⁸

Het gemeentebestuur organiseert wijkcomités voor hulp aan de oorlogsslachtoffers. In samenwerking met dokter *Boey* wordt in het klooster te Lubbeek een ambulance met 150 bedden georganiseerd.

Rond 9 uur rijden een 80-tal militaire wagens langs de Diestsesteenweg te Sint-Bernard voor de bevoorrading van Leuven

Maandag 13 augustus¹⁹

Belgische compagnie voetvolk komt aan in Lubbeek. Zij nemen positie in het dorp en op drie andere posten verspreid in de gemeente. De tuin van de familie *Heps* zit vol Belgische soldaten.

Een Duits vliegtuig heeft de gemeente gedurende een uur overvlogen. Zijn manoeuvres waren handig en gedurfd, niettegenstaande hij beschoten werd door de verspreide posten van Belgische soldaten.

Talrijke Belgische troepen met artillerie passeren te Sint-Bernard in de richting van Diest. Er wordt een groot gevecht verwacht.

Zondag 16 augustus

Een militaire wagen ligt in de gracht langs de Schubbeekstraat. Boeren die nog een paard hebben zorgen voor de depanage.

¹⁶ Goetstouwers Aloysius Christiaan Maria (Louis), pastoor te Lubbeek, °16-10-1867 Essen (Antwerpen) †10-04-1939 Lubbeek

¹⁷ Onuitgegeven dagboek Alfons Halfants delen van de tekst werden de voorbije jaren uit het Frans vertaald door Pierre Halfants†, Jacques Halfants en mijzelf.

¹⁸ Onuitgegeven dagboek Alfons Halfants

¹⁹ Onuitgegeven dagboek Alfons Halfants

Maandag 17 augustus²⁰

Belgische troepen liggen in Lubbeek verspreid. De bevolking schijnt de vreedzame bezetting goed te dragen. De Belgische officieren verwachten niet dadelijk te moeten vechten.

Dinsdag 18 augustus²¹

Een aantal Belgische officieren vertrekt tussen vijf en zes uur 's morgens uit Lubbeek. De dagbladen melden dat de ministers van Brussel naar Antwerpen verhuisd zijn. Rond Diest werd opnieuw gevochten. De Fransen hebben er stand gehouden.

In de namiddag is op de Diestsesteenweg op de Sint-Martensberg een groep ambulances komende uit Diest zichtbaar. De Duitsers rukken op in de richting van Lubbeek. De Belgische genietroepen graven loopgrachten op meerdere plaatsen in Lubbeek o.a. in het goed van *Van Roost* (Waterhof).

In de namiddag vliegt een Duits vliegtuig boven Lubbeek. Een obus valt op vijftig meter van het domein *Gellenberg* en ontploft.

Nacht van 18 op 19 augustus

Gedurende de nacht van 18 op 19 augustus trekken voortdurend mensen door op de weg Diest-Leuven: Belgische soldaten te voet, te paard, met wagens en "*automobielen*"; vluchtelingen met karren, kruiwagens, enz. Allen volgden dezelfde richting: Leuven.

Tijdens de nacht van 18 op 19 augustus overnachten *E.H. Van Speybroek*, een aalmoezenier en drie officieren op de pastorie van Sint-Bernard²².

De zomernacht van 18 op 19 augustus wordt misschien de verschrikkelijkste die het Hageland ooit gekend heeft. Talloze vluchtelingen brengen de nacht door in open veld en zien overal de akelig rode gloed van brandende en smeulende dorpen: Lummen, Schaffen, Herselt, de streek rond Tienen²³.

19 augustus: 00u15

Een kwartier over middernacht komt een soldaat de aalmoezenier verwittigen dat de "*ambulance*" zich terugtrekt in de richting van Leuven en dat, indien hij dat wil, de "*automobiel*" hem zal meenemen. De aalmoezenier vertrekt.

²⁰ Onuitgegeven dagboek Alfons Halfants

²¹ Onuitgegeven dagboek Alfons Halfants

²² Waarschijnlijk van de 2de legerafdeling die bij ons haar kampement had. Zie: De Selliers de Moranville. Contribution à l'histoire de la guerre mondiale 1914-1918. Bruxelles, 1933, p. 359: Le 2 DA logera à Hauwaert, Rhode-Saint-Pierre, Cortrijk-Dutsel, Winghe-Saint-Georges, Lubbeek, Aerschot.

²³ Oorlog in Tielt-Winge: verhalen en bezienswaardigheden van een Hagelandse gemeente. Tielt-Winge, 2005. P. 39.

19 augustus: 02u45

Te “2 $\frac{3}{4}$ uur” wordt aan de officieren aangekondigd, dat de legerafdeling zich terugtrekt zonder strijd. Zij vertrekken haastig en nemen hun ontbijt mee.

De gehele nacht trekt er volk voorbij: soldaten te voet, te paard, met wagens en automobielen; vluchtelingen met karren, kruiwagens, enz. Allen volgen dezelfde richting: Leuven²⁴.

19 augustus: 06u30

Om half zeven heeft de mis plaats, bijgewoond door een 10-tal personen. Nog voor het einde van de mis worden de koorknapen door hun ouders geroepen.

19 augustus: 07u00 – 08u00

Figuur 9. Alfons Halfants
(foto LVG)

Tussen zeven en acht uur 's morgens trekken nog enkele vluchtelingen voorbij, alsook enige Belgische soldaten van verder afgelegen posten. Er zijn geen Belgische soldaten meer te zien uitgezonderd enkele achterblijvers die hier en daar nog schieten op eigen initiatief.

De burgemeester *Alfons Halfants* probeert de geïsoleerde soldaten ervan te overtuigen zich binnenkort naar Leuven terug te trekken en niet te schieten op de Duitsers. Dit zou veel te gevaarlijk zijn voor de bevolking, want de Duitsers zijn dan overtuigd dat burgers op hen schoten.²⁵

19 augustus: 08u00

Te acht uur arriveren *E.H. De Bie*, pastoor te Sint-Joris-Winge en *E.H. Van de Gaer*, professor te Geel. Eerstgenoemde vraagt aan E.H. Pastoor van Lubbeek Sint-Bernard, wat hij voornemens is. Deze denkt eraan om op de pastorie te blijven. Misschien heeft een gekwetste of stervende immers zijn hulp nodig. E.H. De Bie deelt deze mening en blijft te Sint-Bernard, terwijl E.H. Van de Gaer zich naar Leuven begeeft.

19 augustus: 09u00

Rond negen uur begint een hevige beschieting met geweren. Twee kanonschoten gaan af, waarschijnlijk gericht naar de soldaten die zich nog verschansen boven de *Gellenberg* in de loopgracht. Eén van die obussen treft een vrouw op de *Hertswinkel* in een bietenveld²⁶. Nog vijf personen komen naar

²⁴ De Selliers, p. 373: L'armée fera un mouvement en arrière sous la protection de la 2 DA établie à Winghe-Sant-Georges.

²⁵ Onuitgegeven dagboek Alfons Halfants

²⁶ P. Halfants. Inval van de Duitse legers te Lubbeek op 19 augustus 1914 (Oost-Brabant) (1978), p. 134-138

de pastorie gevlucht en verbergen er zich in de kelder. Zij hebben de *Ulanen* gezien.

Het schieten duurt ongeveer een kwartier.

Hebben de Duitsers misschien nog Belgische soldaten zien vluchten en op deze geschoten? Waarschijnlijk, vermits er geen gevecht tussen Belgen en Duitsers is geweest.

Twee Belgische soldaten worden met de gebroeders *Vits* bij het Dievenhof door de Duitsers verrast en slagen op de vlucht. Notaris Alfons Halflants²⁷ ziet vanuit de verte twee mensen door het veld lopen. De gebroeders *Vits* worden door Duitse soldaten te paard beschoten wat de notaris gemakkelijk kan zien door het opspattende stof op de weg. Uiteindelijk worden de twee vluchtelingen ingehaald tegen de haag en daar afgemaakt. Het gaat om de gebroeders *Gustaaf* (°27/5/1894) en *Frans Vits* (°1/10/1888), die in de nabijheid van het pachthof *Dievenhof* woonden. De "*kreupele*" Frans Vits wordt door verschillende kogels geraakt en afgemaakt met lanssteken. Beiden worden op 21 augustus begraven.

Iets na negen uur staat het Dievenhof, het grootste pachthof van de parochie Sint-Bernard, in lichterlaaie. Dit is het teken voor de ter plaatse gebleven inwoners om te vluchten in niet ver afgelegen bossen en woningen²⁸.

19 augustus: 09u00 – 16u00

Van kort na negen uur tot vier uur in de namiddag trekken de Duitse troepen door. Ze begeven zich in de huizen, pakken er wat hen dienen kon en verbrijzelen het overige. Op de pastorie krijgen ze eten en drinken.

19 augustus: 13u00

Rond één uur in de namiddag brandt het gehucht *Geestbeek*. Hierbij wordt o.a. *Eduard Noppen* gedood²⁹. Van de negen woningen blijft slechts één enkel gespaard.

19 augustus: 15u00

Ofschoon vol schrik en angst, keren enige mensen rond drie uur huiswaarts om hun vee, dat door de Duitsers is losgelaten, op stal te zetten en te voeden.

²⁷ Burgemeesters van Groot-Lubbeek van 1794 tot heden, p. 21: Alphonse Marie Halflants, geboren te Tienen op 5 juli 1870 en overleden te Lubbeek op 21 november 1938. Hij was notaris en werd op 31 december 1903 benoemd tot burgemeester van Lubbeek. Hij bleef in functie tot aan de gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1932.

²⁸ Onuitgegeven Dagboek Alfons Halflants

²⁹ Onuitgegeven Dagboek Alfons Halflants

Tot dan waren de Duitsers in de huizen en aan de putten gaan drinken. Nu wordt er bevel gegeven om de opmars niet meer te onderbreken. De teruggekeerde lieden moeten kuipen met water gevuld aan de steenweg plaatsen, zodat de soldaten in het voorbijgaan water kunnen scheppen.

Dit bevel wordt ook op de pastorie gebracht. Terwijl een officier aan drie vrouwen toelaat om naar hun woning terug te keren, beginnen de beide priesters en de anderen water te pompen en te dragen.

19 augustus: 16u00 – 17u30

Van vier uur tot half zes is het tamelijk rustig. Een soldaat vertoont zich aan de achterdeur van de pastorie, doch begeert niets.

19 augustus: 17u30

Rond half zes in de namiddag worden er twee slagen gegeven op de klok in de kerktoren. Daarop volgt een hevige beschieting van wel *“duizend geweren”*. De pastorie en in het bijzonder de kerk worden beschoten. De kerk wordt erg beschadigd en menig voorwerp verdwijnt (o.a. het altaarlinnen, baarkleed, kelk en ciborie). De schade is op 4.000 fr. geschat.

Het schieten duurt juist een half uur. Dan wordt er gebeld aan de pastorie. De pastoor, die tijdens de beschieting zich met de pastoor van Sint-Joris-Winge in de kelder verscholen had, opent. De pastoor van Sint-Joris-Winge volgt hem, zonder aarzelen, maar niet snel genoeg naar de zin van de Duitsers. Zij grijpen hem en trekken hem buiten. De meid, die ook gevolgd is, moet weer naar binnen. De beide priesters beseffen, in één oogopslag, de neteligheid van de toestand: de huizen staan in brand, een oorverdovend geroep en getier van ontelbare soldaten.

Een officier met de revolver in de hand en soldaten gereed tot schieten omsingelen hen en uit wel *“honderd monden”* klink het: *Sie haben geschossen! Schweinhunden!* Ze krijgen de gelegenheid niet om deze beschuldiging te weerleggen, om ook maar één woord ter verdediging te spreken. De Duitsers leiden hen in de kerk. Deze ziet er fel toetgetakeld uit: vol kalkstof, de deuren stukgebroken, de ruiten verbrijzeld, de wanden en het gewelf beschoten³⁰. Met bedreigingen en verwijten trekken de Duitsers met beide priesters de kerk door. Ofschoon alle deuren zijn opengebroken, vraagt de officier de sleutels. Op het antwoord

³⁰ In de publicatie Sint-Bernarduskerk Lubbeek. Gids voor de bezoeker vinden we pagina 5 de volgende informatie: Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd de klokkenverdieping beschoten door de Duitsers, vanuit het oosten (de sporen hiervan zijn pas een tiental jaar geleden, bij de laatste restauratie van de toren, verdwenen). Er werd toen in de kerk wat geschoten. De deur werd beschadigd, er was een poging tot openbreken van het tabernakel. Binnendeuren werden beschadigd.

dat ze op de pastorie zijn, moeten ze niet gehaald worden. Door het trapdeurtje worden de pastoors naar buiten geleid. Daar moeten ze zich tegen de muur van de sacristie plaatsen, waarna ze door twee soldaten afgetast worden. Ze steken daarna de Steenwegbeek over en zetten zich tegen een boom. Ze zijn dan nog steeds omsingeld door een zwerm razende soldaten. Hierna begint de opmars naar Leuven.

Op vijf minuten afstand van de kerk dwingt men de twee priesters om zich naast elkaar in de gracht te plaatsen. Een automobiel komt aangereden; een kolonel stapt uit.

De officier, die de priesters begeleidt, beschuldigt hen ervan dat zij geschoten hebben. De kolonel laat de priesters toe om enkele woorden ter weerlegging van deze beschuldiging te spreken en gebiedt de officier om hen bij de generaal in Leuven, te brengen. De opmars wordt hervat. De priesters zijn omringd door soldaten met geweer en bajonet. Op de steenweg naast hen rollen de kanonwagens. Aan de verwijten, die de priesters te horen kregen, komt geen einde. Een van hen krijgt tweemaal een slag van een geweerkolf, omdat hij onbedacht de hand op de rug legde. De andere wordt twee keren door een karwats van een ruiter getroffen, en, daar beiden blootshoofds waren, worden zij menige keer door de soldaten op het hoofd gespuwd.

Op ongeveer 20 minuten afstand van de kerk, andermaal een halte. Tegenover een klein huisje staan twee stoelen op de steenweg. De priesters moeten daarop gaan zitten. De officier komt nader met de verwittiging dat ze worden doodgeschoten, indien ze beproeven te vluchten. Voortaan moeten ze voor de kanonwagens gaan. Deze laatste maatregel vergemakkelijkt de weg en vermindert de plagerijen.

Die gedwongen mars naar Leuven is voorwaar akelig. De woningen langs de baan staan in lichterlaaie. Drie vermoorde personen liggen naast de tramlijn. Koeien, kalveren en varkens, door de Duitsers uit de stallen gedreven, door de branden verschrikt, door mishandelingen geplaagd en door bajonetsteken gewond, komen aangelopen als wilde dieren. Naderen zij echter te dicht, dan moeten zij het met steken bekopen. Akelig was het om te zien hoe vijf Duitsers, op de Sint-Martensberg, een kalf grepen en het van de baan in het veld brachten, waarschijnlijk om het te slachten. Op de Sint-Martensberg, halfweg Linden en Sint-Bernard ontmoeten de priesters een aantal vluchtelingen, die naar hun voorsteden terug willen. Hun angst en ontzetting zijn duidelijk. Allen, zelfs de kinderen op de schoot van hun moeder, steken de handen in de hoogte.

Zodra een aantal mensen bemerken dat de pastoors van Sint-Joris-Winge en Sint-Bernard gevangen weggeleid worden, gaan

deze luidop wenen. Ze zijn immers hoofdzakelijk inwoners van deze parochies.

Waarschijnlijk is het op deze 19de augustus dat de kloosterwoning van de zusters Dominicanessen, gelegen aan de meisjesschool van Lubbeek Sint-Bernard, in brand werd gestoken. Aan de gemeenteschool, die nog maar twee klassen telt, is er weinig schade toegebracht³¹.

Een ander slachtoffer van de Duitse vernielzucht is het *Oratorienhuis*. Bij de brand van 1914 ontsnapt alleen het uiterst rechtse gedeelte van het Oratorienhuis aan de vlammen en bewaarde zodoende nog zijn oorspronkelijke binneninrichting³².

19 augustus: 18u00

Om zes uur komt men te Leuven op de Statieplaats aan. De beide priesters staan daar, een half uur, bewaakt en omringd door de Duitse soldaten. Vervolgens brengt men hen in het hoekhuis van de Statiestraat: *Hotel de l' Industrie*. Daar nemen zij plaats aan een tafeltje en brengen er de nacht door in het gezelschap van de soldaten.

19 augustus: avond

's Avonds zijn in Lubbeek Sint-Bernard overal zware rookwolken te zien. De meeste huizen staan in brand. In totaal komen die dag 15 mensen om bij het Duitse geweld en niet minder dan 45 huizen worden afgebrand en bijna alle resterende huizen en ook de kerk worden geplunderd³³.

20 augustus³⁴

Via affiches eist de Duitse bezetter dat alle wapens ingeleverd worden, dat niemand na zonsondergang op straat mag en dat alle huizen dag en nacht open moesten blijven.

20 augustus: 11u30

Rond half twaalf komt de generaal het hotel binnen en gaat naar het restaurant. De priesters staan recht en buigen voor hem. Hij beantwoordt hun groet. De in- en uitgaande soldaten bedreigen hen meer dan eens met bajonet en karwats. Doch het blijft bij een enkele bedreiging. Ze worden er niet mishandeld. Enkele soldaten slapen, anderen eten, drinken of schrijven. Eén begint met de priesters een gesprek in het Frans, en, daar hij er welgestemd uitziet, vertellen zij hem hun wedervaren. Hij zal hun

³¹ De zusters Dominicanessen van Lubbeek : vrouwen voor hun tijd, p. 59 & 64

³² De Oratorianen in Leuven en Lubbeek, p. 27

³³ Onuitgegeven dagboek Alfons Halfants

³⁴ Onuitgegeven dagboek Alfons Halfants

geval aan de generaal uitleggen en in hun voordeel spreken. Wat later vragen de pastoors wanneer zij de generaal mogen spreken. Het antwoord luidt: “*Tegen de morgen*”.

20 augustus: 17u30

Te half zes echter komt een officier zich vergewissen van de beschuldiging ten laste van de priesters: het schieten. Hij zou hiervan sporen moeten ontdekken aan hun schouders.

Wanneer zijn onderzoek beëindigd is, verlaat hij het hotel en keert na enkele minuten terug, zeggend: *Vous êtes libres, messieurs*. De priesters bedanken en gaan naar het klooster van de eerwaarde paters Dominicanen.

21 augustus: 09u00

Rond negen uur willen ze huiswaarts keren. Te *Blauwput* ontmoeten zij nieuwe Duitse troepen van wie de manschappen er niet vriendelijker uitzien, dan die van daags tevoren. Ze voelen zich niet veilig en gaan via Kessel-Lo terug naar Leuven.

Er komen nog enige gevangenen terug. Ze waren door de Duitsers meegenomen tot achter Leuven. Zij zijn mishandeld en hebben de terechtstelling moeten bijwonen van *Frans Boon* van Lubbeek. Frans werd door de Duitsers terechtgesteld omdat hij een revolver in zijn bezit had.

Bij deze groep van teruggekeerden behoren de Lubekenaars *Frans Van Beveren*, een zoon van *Frans Vanlangendonck*, twee zonen van *Louis Stas*, *Demeyer* en *Michel Dereze*. De koster *Janssen* van Sint-Joris-Winge behoorde eveneens tot deze groep³⁵.

22 augustus

’s Zaterdags ’s morgens begeeft de pastoor van Sint-Bernard zich weer op weg, in gezelschap van *E.P. V. Dillen*, prior van de Predikheren. In zijn parochie gekomen, verneemt hij er de betreurenswaardige toestand: verscheidene mensen vermoord, vele mannen en jongelingen door de Duitsers meegenomen en, behalve enige graanmijten, 48 huizen in de as gelegd, de scholen geplunderd. De pastorie is niet afgebrand, maar wel totaal geplunderd. De meid, die zich op woensdagavond, alleen met de Duitsers, op de pastorie bevindt, moet deuren en kasten openen, vervolgens alle plaatsen en meubels ontsluiten en in de kelder de lamp aansteken om de plundering te vergemakkelijken. Ze is zo gelukkig om op zeker ogenblik, uit hun handen te kunnen ontsnappen en te vluchten naar *Sint-Pieters-Rode*.

³⁵ Onuitgegeven dagboek Alfons Halfants

's Anderdaags 's morgens verlangt ze te weten of de pastoors terug zijn en hoe het met de pastorie gesteld is. Rond half vijf komt ze terug. Als ze ziet dat de pastorie er nog staat zoals zij ze verlaten had en ze gerucht hoort op het verdiep (men denkt dat de officieren er overnacht hebben) waagt zij het niet om binnen te gaan.

Zij gaat daarna naar de kerkbediende die in de nabijheid woont. Deze bediende verblijft met zijn huisgezin in een bakhuis omdat zijn huis is afgebrand. Samen gaan ze naar de pastorie. Pas als ze aankomen komen er de Duitsers binnen. Onmiddellijk moet de man zich verwijderen en pas dan begint de plundering pas goed: de wacht aan de deur en de automobielen die uit de richting van Leuven komen, laden geroofde voorwerpen en meubels op terwijl voetvolksoldaten hun voorraad komen opdoen. De Duitsers treden brutaal op. De meid en kerkbediende kunnen daardoor het weghalen van de voorwerpen niet verhinderen en verlaten de pastorie.

Het dagelijkse doortrekken van Duitse troepen, het openlaten van deuren en vensters, het gebrek aan huisraad maakt het de pastoor het overnachten in de pastorie onmogelijk en noodzaakt hem, tot begin oktober, bij de Zeer Eerwaarde Heer Deken van Lubbeek³⁶ te gaan. Deze onthaalt hem zeer wel.

Niet een schuifje of doosje blijft onaangeroerd. De inhoud wordt of meegenomen, of bevuild. Zelfs tafels, muren, plafond, enz. hebben hun deel.

Zondag 23 augustus³⁷

Van 's morgens vroeg hoort men kanonschoten in de richting van *Waver* en *Geldenaken*. Er trekken nog enkele Duitse troepen door op de Steenweg te Sint-Bernard.

³⁶ Het ging hier om pastoor Jos Van de Velde, geboren te Oelegem op 13-1-1854, was pastoor-deken te Lubbeek van 1908 tot 1922.

³⁷ Onuitgegeven dagboek Alfons Halfnants

Personen die gedood werden in Lubbeek Sint-Bernard of parochianen die elders zijn vermoord³⁸

Figuur 10. Herdenkingssteen op het kerkhof voor de slachtoffers van beide wereldoorlogen

³⁸ De lijst van personen is gebaseerd op het verslag opgesteld door Alois C. Goetstouwers, pastoor van Sint-Bernard vanaf 1896 tot 1936, over de gebeurtenissen in 1914, aangevuld met gegevens uit het dagboek van burgemeester Alfons Halfants. Indien de informatie uit andere bronnen komen wordt dit vermeld in voetnoot.

Belgische soldaat

Op 10 september 1914³⁹ waren er twee Belgische soldaten in de omgeving. Op de Diestsesteenweg bemerkten zij Duitsers. Om deze in het voorbijrijden neer te schieten legden zij zich in een hinderlaag. Maar de Duitsers bemerkten het. De ene werd ter plaatse gedood: de andere, die trachtte te ontkomen, werd dodelijk gewond. De gedode, oorspronkelijk van Sint-Pieters-Jette werd onmiddellijk door voorbijkomende Belgische soldaten in een nabijgelegen pachthof begraven. Op de 4de november is hij ontgraven, en herbegraven op het kerkhof. De gewonde soldaat werd meegevoerd en stierf onderweg⁴⁰.

Boon Frans (°Lubbeek 26-8-1888)

Zoon van *Guilielmus Franciscus Boon* en *Anna Maria Frederickx*. Landbouwer. Hij werd samen met andere burgers meegenomen naar Herent. Daar moest hij zich op 20 augustus 1914 naast een pas gedolven graf plaatsen en terwijl 10 soldaten op hem vuurden moesten de andere burgers in hun handen klappen. Later werd hij ontgraven en begraven op het kerkhof van Herent.

Bruyninckx Karel (°Lubbeek 24-4-1861)

Ongehuwd. Verbleef in de voormiddag van de 19de augustus in de pastorie en moest de ganse dag eten en drinken geven aan de Duitsers. Om vier uur verliet hij de pastorie om zijn vee te voeren. Daar aangekomen werd zijn huis door de Duitsers in brand gestoken en hijzelf mishandeld en op een 100-tal meter van zijn huis doodgeschoten (aan de ingang van het domein Waterhof).

Coekaerts August (°Tielt 19-3-1869)

Hoefsmid. Gehuwd met *Maria Rosalia Van Schoelandt* (°1869). Vader van 7 minderjarige kinderen. Hij was één van de talrijke

burgers die werden meegenomen door de Duitsers. Op de Sint-Martensberg probeerde hij te ontvluchten en werd neergeschoten. Hij lag in het veld achter de hoeve van Pierre Tollet. De 21ste augustus werd hij op het Sint-Martinuskerkhof begraven.

Figuur 11. Coekaerts ca 1914, vlnr Fille, Mil, Frans, Jef, Frederik, Gust (August), Romanus, Aline (vooraan) (verz. M. Coekaerts)

³⁹ Bij de 2de uitval vanuit Antwerpen opende de 7de gemeente brigade de aanval op Aarschot. Op 10 september slaagde het 7de linieregiment, een onderdeel van de 7de brigade, erin om Linden te bereiken en de Lobbergen te bezetten

⁴⁰ Mogelijk was deze gewonde carabinier-wielrijder Jozef Leurs (+10-9-1914 te Pellenberg).

Donckers Jan

Dagloner. Afkomstig van Kessel-Lo. 43 jaar. Gekwetst op de 19de was hij in een leeg huis gevlucht. Om hem te verzorgen droeg men hem in het huis van *F. Van Langendonck*.

Maar al snel moesten zijn helpers vluchten om hun eigen leven in veiligheid te brengen. Zo werd hij aan zijn lot overgelaten en op een 20-tal meter van het huis van Van Langendonck doodgeschoten. Hij werd op het Sint-Martinuskerkhof begraven.

Kempeneers Desiderius (°Kortrijk-Dutsele 29-8-1883)

Ongehuwd. Werd op dezelfde wijze als Sempels Jules gedood en begraven.

Noppen Eduard van Sint-Bernard (°20-5-1872)

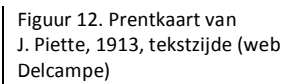
Hij liet een weduwe (*Maria-Philomena Van Goethem* °1871) met vier minderjarige kinderen achter. De Duitsers kwamen op het gehucht Geestbeek. Vol schrik ging Eduard Noppen met zijn familie hen tegemoet. De zoon moest één van de paarden bij de toom houden; de soldaat echter sprong op de grond en wilde de jongen met een lans doorsteken. De jongen vluchtte en verborg zich in de kelder van een afgebroken huis, waar hij bleef tot 's anderdaags 's middags, wanneer men hem kwam roepen. De vader, met vrouw en kinderen, vluchtte in een aardappelveld. Daar legden zij zich in een groep (de vader op een 100 m afstand van de anderen). De vrouw en de kinderen ontsnapten. E. Noppen werd echter ontdekt en doodgeschoten. Hij werd de 21 augustus 1914 begraven.

Piette Jozef (°Wezemaal 28-6-1876)

Koster van de parochie. 38 jaar. Vader van vijf kleine kinderen. In de voormiddag van de 19de augustus was hij gevlucht naar een nabijgelegen bos en rond 15.00 uur kwam hij terug om de situatie te overzien. Van 15.00 tot 17.00 uur moest hij zich ten dienste stellen van de Duitsers (eten en drinken geven). Rond 17.30 u voelde hij dat er gevaar dreigde. Vluchten was echter niet meer mogelijk. *Van Horenbeek*, zijn gebuur en diens zoon waren nog daar. De koster ging met zijn vrouw naar zijn burelen. De soldaten begonnen te schieten. Van Horenbeek sprong over de draad van zijn hof en liep de weide in. Door twee kogels geraakt, o.a. in de borst, valt hij. De Duitsers die waarschijnlijk veronderstelden dat hij dood was, vuurden niet meer op hem. Hij heeft er drie uur gelegen.

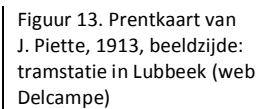
De zoon van Van Horenbeek, door een kogel gekwetst in de ribben en de vrouw van de koster, die buiten waren, lieten zich door het keldervenstertje in de kelder glijden. Zonder iemand te raken schoten de soldaten een vijftal keer in de kelder. Toen de duisternis viel kwamen ze uit de kelder en vonden de gedode koster. Ze gingen naar de weide en pikten daar vader Van Horenbeek op en

Vader en zoon Van Horenbeek werden verzorgd in het klooster van Lubbeek en waren na twee maand hersteld. De woning van de koster was volledig verwoest: deuren en vensters stuk geslagen en meubels opengebroken.

Nonkel en Tante
eenen goedendag van ons allen
en ook aan geheel de familie en
ook eenen goeden dag aan
mieken van hoof en familie en ik
hoop u alle int kort eens te
komen bezoeken.

J. Piette Lubbeek St Bernard

Gehuwd en vader van 5 kinderen, waarvan één (*Carolus* °16-4-1876 Lubbeek) gedood werd te Blauwput, bij de Broeders van de Christelijke Scholen, en een tweede (*Vital* °Lubbeek 8-5-1874) te Herent. De ouderling werd op de Sint-Martensberg doodgeschoten en daar begraven. Hij droeg bij zich de som van 900 fr. (al wat hij bezat). Iemand moet het lijk opgegraven hebben en zich het geld toegeëigend hebben. Want toen de familie hem wilde ontgraven vond men geen lijk meer. Een inwoner van Linden werd verdacht

en ofschoon hij de misdaad niet bekende werd hij veroordeeld tot 3 jaar en 6 maand gevangenisstraf en teruggave van de 900 fr.

Sempels Jules (°18-10-1879 Lubbeek)

Gehuwd met *Maria Christina Van Meensel* (°24-10-1883 Sint-Joris-Winge). Vader van Maria Valeria (zie volgende) en van nog 4 andere kleine kinderen. Hij werd tussen Sint-Bernard en Linden, met nog 16 andere burgers door de Duitsers aangehouden en om het leven gebracht op 19 augustus 1914⁴¹. Voorlopig werd hij naast de baan Leuven-Diest begraven (in de gracht bedekt met enkele graszoden). Twee dagen later werden hij en de anderen in een kuil, gegraven door oud-schepen *Felix Uyttebroeck*, *Guillaume Wuyckens* en *Emiel Mellaert*, begraven op het kerkhof van Linden.

Het relaas gevonden bij Verbist

Op 19 augustus trokken de Duitsers Linden binnen. Negen Belgische soldaten van het 3^e Linierregiment die aan de achterhoedegevechten hadden deelgenomen, werden in hun aftocht verrast in de herberg van *Jules Collaer*. Ze gaven zich over, doch *Louis Van Guyse* sprong nog op het nippertje weg en verstopte zich in het zwijnehok onder de mest. Hij hoorde zijn makkers roepen: “We zijn brave Belgen!”, maar de Duitsers huilden: “Alles kaput ! Schweinhunde!”

Geen enkel schot weerklonk: de Duitsers onderzocht alles maar vonden Van Guyse niet, die gans de nacht onder de mest verdoken bleef. De Duitsers hadden getracht de herberg in brand te steken maar het was de naburige hoeve die in vlammen opging. 's Anderdaags vond hij vier lijken van zijn makkers, afgemaakt met de bajonet, de anderen waren waarschijnlijk meegevoerd. Burgers die in een weide stonden toe te kijken werden allen neergeschoten. Het waren inwoners van Kortrijk-Dutse, Lubbeek en één uit Meensel-Kiezegem. Onder hen waren ook enkele mensen uit Linden : *Peter Cornelis* van de Houwaartsebaan, *Constant Vermaelen* uit de Bredestraat, de gebroeders *Eduard en Frans Van Meerbeke* en hun kozijn *Vital Van Meerbeke*, *Antoon Sempels*, 68 jaar, *Gust De Smet* en *Frans Schellekens* zijn twee schoonzonen, en *Louis Sevenants*, *Jules Sempels*, *M. Van den Bergh* uit Sint-Pieters-Rode.

Al deze lichamen werden twee dagen later gevonden in de gracht met enkele graszoden bedekt. Ze werden begraven in een kuil gegraven door oud-schepen *Felix Uyttebroeck*, *Guillaume Wuyckens* en *Emiel Mellaert*. De herbergier *Jules Collaer* en zijn zoon *Jan-Baptist* werden gevonden in de gracht langs de steenweg en begraven op het kerkhof.

⁴¹ Een uitgebreid relaas is terug te vinden bij Verbist, p. 168-169.

Sempels Maria Valeria

Zeven jaar oud. Zij was op de vlucht met haar moeder. Onderweg op het *Roth* zag het meisje om en werd door een kogel in de borst getroffen. Begraven op 21 augustus 1914 te Lubbeek Sint-Bernard.

Sevenants Ludovicus (°Lubbeek 9-7-1892)

Ongehuwd. Werd op dezelfde wijze als Sempels Jules gedood en begraven.

Van Bever Petrus (°28-12-1862 Lubbeek Sint-Bernard)

Gezel Marie Christine (°14-9-1878 Sint-Pieters-Rode), echtgenote van Petrus

Van Bever;

Van Bever Frans Firminis, 2 jaar, kind van Petrus en Marie Christine.

Petrus Van Bever was in de voormiddag van de 19de met zijn gezin naar zijn schoonouders gevlucht. Omstreeks 17.00 uur kwamen zij terug om hun vee te voeden. Bij het zien van de aankomende Duitsers verbergen zij zich in de kelder. Burgemeester Alfons Halflants kreeg te horen dat men zonder nieuws verkeerde van de familie Van Bever.

Het huis was totaal afgebrand en men vermoedde dat zij in de kelder omgekomen zijn. Inderdaad, akelige ontdekking: vader, moeder en enig kind lagen in het diepste van de kelder, dood achter boterpotten en melkkruik. De burgemeester moest beroep doen op de goede wil van vrijwillige helpers om de lichamen te bergen. De hitte en de stank lieten niet toe meer dan enkele seconden in de kelder te vertoeven. Dezelfde dag (21 augustus) werden ze begraven.

Van de Gaer Basulius

46 jaar oud, ongehuwd, woonachtig te Halen. Hij was gevlucht met zijn twee zusters, tot op de *Roeselberg*, onder *Houwaart*, waar hij door de Duitsers werd meegenomen, terwijl zijn zusters moesten terugkeren. Hij werd doodgeschoten op de 19de augustus voor de woning van *Jan Wolfs*. De 21ste augustus werd hij op het kerkhof begraven.

Vits Gustaaf (°27-8-1894) en Vits Frans (°1-10-1888)

Beiden ongehuwd. (Zie ook hoger 19 augustus, 09.00 u, Dievenhof, blz. 19). Ze werden op 21 augustus begraven.

Gesneuvelde soldaten uit Lubbeek Sint-Bernard

Achtendertig inwoners uit de parochie Lubbeek Sint-Bernard namen aan de oorlog deel.

Vier van hen sneuvelen, namelijk:

Cauwenberghs Louis Henri

Soldaat 2de klasse 1910. Behoorde tot het 15de artillerieregiment. Geboren te Lubbeek op 8-11-1890 als zoon van Jean Frederic Cauwenberghs en Deroost Josephine Emerence. Ongehuwd. Gestorven in Brugge in het militair hospitaal Océan op 02-11-1918 en daar ook begraven. Graf 259.

Govaerts Pierre Ludovicus

Stamnummer 55749. Soldaat in de klasse 1909. Behoorde tot het 10de linieregiment. Geboren te Kortrijk-Dutsele op 16-1-1888 als zoon van *François* en *Julienne Wierings*. Ongehuwd. Landbouwer. Gestorven te Marche-les-Dames op 22-8-1914. Begraven te Boninne. Graf M0027.

Mertens Théopliel

Stamnummer 72567. Soldaat in de klasse 1913. Behoorde tot het 6de linieregiment, 2de bataljon, 3de compagnie. Geboren te Houwaart op 17-11-1893 als zoon van Louis en Anne-Marie Peeters. Ongehuwd. Mijnwerker. Gestorven te Weesten op 28-7-1918. Graf verdwenen.

Wierinckx Karel

Stamnummer 1635. Soldaat lichting 1914. Behoorde tot de carabiniers, 1ste bataljon wielrijders. Geboren te Lubbeek op 20-3-1893 als zoon van *Jozef en Ursule Van Meerbeek*. Gestorven te Sangatte (Frankrijk) op 6-8-1915. Begraven op 7-8-1915 te Calais op de Stedelijke begraafplaats Nord, S. 1, R. 8, graf nr. 13.

Verdere gebeurtenissen in de 1ste wereldoorlog

Figuur 14. Dokter Raphael Boey
(verz. K. Scheys)

Gedurende de tweede uitval vanuit Antwerpen (september 1914) bereikten Belgische soldaten Linden en mogelijk ook Lubbeek. *Dokter Boey*⁴² uit Lubbeek probeerde de gewonde soldaten zo goed mogelijk te verzorgen, maar hij had een groot gebrek aan linnen, watten, jodium etc. Bovendien hadden de Duitsers de medicamentenvoorraad van de dokter in Lubbeek leeggehaald⁴³.

Tijdens de oorlog bevonden zich in het dorp een aantal Duitse soldaten die een controlefunctie uitoefenden. Deze soldaten logeerden meestal op een grote boerderij waar ze dan ook mee in de kost waren. De boeren moesten wel hun eigen bedden afstaan en zelf in de schuur op het stro gaan slapen. Deze soldaten waren meestal niet zo kwaad en leefden vreedzaam onder het volk⁴⁴.

Zwaarder woog de verplichting om een groot deel van het graan en andere landbouwproducten in te leveren. Daarnaast vorderden de Duitsers ook het vee op, vooral paarden. In december 1914 was er een eerste vordering van paarden. In ruil voor hun paard kregen de boeren een soort bons. Na een tijdje hadden de Duitsers zoveel paarden weggehaald dat nog enkel oudere en minder goede dieren overbleven.

Daarnaast waren de boeren ook verplicht om een hoeveelheid melk te leveren aan het voedselcomité. Wanneer ze niet genoeg melk produceerden werden de koeien geslacht om met het vlees het voedselcomité te voorzien. Het voedselcomité trachtte om de minst bedeelden via de voedselbedelingen van het hoogst noodzakelijke te voorzien.

In januari 1915 gaf het Nationaal Voedselcomité subsidies aan de gemeente Lubbeek voor de aankoop van ravitaillering voor noodlijdenden o.a. voor kolen en bloem⁴⁵.

Op 30 mei 1915 werd er een eenmalige betaling gedaan aan de 122 Lubbeekse werklozen. Ze kregen elk 539 fr.

Lubbeek heeft toen voor bijna 30.000 frank aardappelen moeten leveren⁴⁶.

⁴² Burgemeesters van Groot-Lubbeek van 1794 tot heden, p. 21 : Raphaël Boey, geboren te Mechelen op 3 oktober 1876 en overleden te Lubbeek op 4 september 1969. Hij was geneesheer en burgemeester van Lubbeek van 1933 tot aan de gemeenteraadsverkiezingen van 16 oktober 1938. Door het Regentsbesluit van 3 maart 1947 werd hij voor een tweede maal tot burgemeester van Lubbeek benoemd. Hij bleef in functie tot aan de gemeenteraadsverkiezingen van 12 oktober 1958.

⁴³ Oorlog in Tielt-Winge: verhalen en bezienswaardigheden van een Hagelandse gemeente. Tielt-Winge, 2005. p. 62

⁴⁴ L. Vleminckx. Lubbeek tijdens de oorlog 1914-1918, p. 14

⁴⁵ 100 jaar Lubbeek-Sint-Bernard: Catalogus, p. 35

Op 4 augustus 1916 ontving de gemeente 4.150 kg suiker van het *Zücker Zentral*. De verkoop per 1 kg aan de inwoners ging door op 5 augustus. Het overschot werd gereserveerd voor de kindermaaltijden⁴⁷.

Op 21 september 1916 werden 14.000 kg aardappelen geleverd, slechts één tiende van de Duitse opeising. Van de 122 paarden door de gemeente aan de Duitsers voorgesteld voor controle werden er 29 opgeëist⁴⁸.

Vanaf 1916-17 werden de mensen verplicht om non-ferrometalen (niet-ijzerhoudende metalen) in te leveren. Vooral koper werd in beslag genomen. Een van de slachtoffers is mogelijk de brouwerij op de boerderij van de familie *Van Obbergen* (nu *Van der Elst*). Waarschijnlijk hebben de Duitsers de koperen brouwketels aangeslagen⁴⁹. Dat betekende het einde van de brouwerij, want na de oorlog werden de activiteiten niet meer hernomen.

In het voorjaar van 1917 werden er vele Duitse soldaten bij de Hagelandse bevolking ingekwartierd. Deze soldaten keerden terug van het door hen overwonnen *Oostfront*⁵⁰.

Tegen het einde van de oorlog vorderden de Duitsers zelfs de notenbomen op die ze konden vinden in het dorp. Deze werden omgehakt en uit het hout zouden nieuwe geweerkolven worden gemaakt⁵¹.

Op deze manier hebben de Duitsers gedurende de hele bezetting de dorpen uitgebuit en steeg de armoede onder de dorpelingen.

Op 11 november 1918 werd de *wapenstilstand* getekend en vanaf dat moment trokken de Duitse soldaten terug. Het einde van vier zware jaren was eindelijk in zicht⁵². Rond 23 november verschenen de eerste Belgische soldaten in onze Hagelandse dorpen⁵³.

⁴⁶ 100 jaar Lubbeek-Sint-Bernard: Catalogus, p. 35

⁴⁷ 100 jaar Lubbeek-Sint-Bernard: Catalogus, p. 35

⁴⁸ 100 jaar Lubbeek-Sint-Bernard: Catalogus, p. 35

⁴⁹ Verteld door Raymond VDE en door Romaine Van Obbergen

⁵⁰ Oorlog in Tielt-Winge: verhalen en bezienswaardigheden van een Hagelandse gemeente. Tielt-Winge, 2005. p. 96

⁵¹ L. Vleminckx. Lubbeek tijdens de oorlog 1914-1918, p. 17-18

⁵² De zusters Dominicanessen van Lubbeek : vrouwen voor hun tijd, p. 64

⁵³ Oorlog in Tielt-Winge: verhalen en bezienswaardigheden van een Hagelandse gemeente. Tielt-Winge, 2005. p. 97

Oorlogsschade te Lubbeek tijdens de WO I

Lijst van volledig of zeer zwaar beschadigde woningen⁵⁴

<i>Namen</i>	<i>Samenstelling huisgezin</i>	<i>Afgebrand</i>
Bartumville Frans	6 personen	Woning + schuur
Bollaerts Germaan	5 personen	Woning + schuur
Boon Francis	2 personen	Woning + schuur
Brams Guilielmus	7 personen	Woning + schuur
Bruyninckx Seraphina	1 persoon	Woning + schuur
Bruyninckx-Muls August	3 personen	Woning + schuur
Geeraerts Jozef	8 personen	Schuur
Gezel Eduard	1 persoon	Woning
Huis van de Z.E. Zusters	3 personen	Woning + aanhang
Kennis Jozef	10 personen	Woning + schuur
Laenen Vital	3 personen	Woning + schuur
Lambrechts (kinderen)	4 personen	Woning + schuur
Laureys Alexander	6 personen	Woning + schuur
Mellaerts Fredericus	5 personen	Woning + schuur
Noppen Eduard	5 personen	Woning + schuur
Ombelets Gustaaf	4 personen	Woning + schuur
Piette Jozef	5 personen	Woning + schuur
Robberechts Louis	7 personen	Woning + karhuis
Schoolmeesters Bertrand	10 personen	Woning + schuur
Schoolmeesters Jozef	7 personen	Woning + schuur
Schoolmeesters Jules	4 personen	Woning + schuur
Schoolmeesters Karel	1 persoon	Woning + schuur
Sente Germaan	5 personen	Woning + schuur
Sevenants Victor	9 personen	Woning + schuur
Swevers Francis	7 personen	Woning + schuur
Van Bever Alfons	4 personen	Woning + schuur
Van Beveren Petrus	3 personen	Woning + schuur
Van Hoovels Franciscus	8 personen	Woning + schuur
Van Horenbeek Franciscus	3 personen	Woning + schuur
Van Horenbeek Henri	7 personen	Stal
Van Meerbeek Jules	6 personen	Woning + schuur
Vandenbosch Louis	5 personen	Woning + schuur
Vandeputte Francis	7 personen	Gedeelte van de woning
Vanlangendonck Frans	11 personen	Woning + schuur
Verheyden Francis	8 personen	Woning + schuur
Verreck Franciscus	6 personen	Woning + schuur
Vertongen Desiré	6 personen	Woning + schuur
Wierinckx Franciscus	6 personen	Woning + schuur
Wuyts Franciscus	7 personen	Karhuis
Wuyts Victor	4 personen	Woning + schuur

⁵⁴ Overgenomen uit Willy Everaerts. Oorlogsschade in Lubbeek tijdens de oorlog 1914-1918 (Oost-Brabant 1971 98), p. 138-139.

(vervolg lijst)

Namen	Samenstelling huisgezin	Afgebrand
Weduwe De Coster	7 personen	Woning + karhuis + schuur
Weduwe Gooris, Louis	6 personen	Woning + schuur
Weduwe Lenaerts	3 personen	Woning + schuur
Weduwe Swevers	2 personen	Woning + schuur
Weduwe Van Bever Felix	4 personen	Woning + schuur
Weduwe Wolfs Leander	10 personen	Woning + schuur

Deze lijst werd opgesteld en echt verklaard door de Lubbeekse gemeenteraad tijdens haar zitting van 4 november 1914.

De namen zeggen ook niet alles. Maar denk er bijvoorbeeld aan dat de Duitsers in augustus 1914 op twee na al de huizen op de Staatsbaan afbrandden van Schubbeek tot aan het stenen kruis (Sint-Martensberg). In één van de gespaarde woningen – het huis naast *‘het Lelieken’* richting Leuven hadden zij hun tijdelijk hoofdkwartier (*commanderij*) gevestigd. Het andere huis (twee huizen voor *Tollet* nu Aveve) werd waarschijnlijk gespaard omdat daar juist iemand overleden of zwaar ziek was⁵⁵.

Andere geleden schade⁵⁶

In de bovenstaande schadegevallen ging het om grote verliezen, nl. het uitbranden van een volledig gebouw. Maar daarnaast werd er nog heel wat andere schade geleden door vernielingen of opeisingen door Duitse soldaten. Na de oorlog konden de mensen een dossier indienen om een vergoeding te krijgen voor de geleden schade. In het gemeentelijk archief te Lubbeek zijn verschillende dossiers terug te vinden.

Als voorbeeld geven wij hier de belangrijkste elementen uit het dossier van *Louis Van Obbergen*, boer-brouwer, die een schadevergoeding vraagt voor de verliezen die hij op 19 augustus 1914 geleden heeft⁵⁷.

Chronologisch vinden we eerst de opgave van de schade, de aanvraag tot vergoeding bij de Belgische Staat, daarna het toegekende bedrag en uiteindelijk de uitbetaling van de schadevergoeding.

⁵⁵ Informatie ontvangen van Virginia Hoeterickx

⁵⁶ Met dank aan Godelieve Vanzavelberg voor al de informatie.

⁵⁷ Aanvragen: in het dossier oorlogsschade 1914-1918 in het gemeentelijk archief Lubbeek bestaan er zeven verschillende handgeschreven lijsten, op verschillende tijdstippen opgemaakt. Louis Van Obbergen komt voor op de “Lijst der aanvragen tot schadevergoeding ingediend op 28 Juni 1920” als nr. 49. Hier komen 69 aanvragen van geteisterden op voor, maar geen bedragen. Deze aanvragen werden gestuurd aan de Rechtbank voor Oorlogsschade te Leuven, staatscommissariaat.

De geschatte schade bedraagt in 1920, dus ten tijde van de opgave, 933,25 fr. Zoals iedereen ontvangt hij slechts een gedeelte van dit bedrag, namelijk 800 fr., de prijs van die producten of goederen in 1914.

In een ander document vinden we al meer details over de geleden schade⁵⁸:

Van Obbergen Louis, Schubbeek Statie: haver, hooi, koren, aardappelen, kleedsel, velo, zadel, toom.

In nog een ander document vinden we nog meer details⁵⁹:

Van Obbergen Louis, Lubbeek Statie Lubbeek		
2100	k[il]os haver:	441,00 fr.
125	busselen hooi:	61,25 fr.
2	rijtoomen:	35,00 fr.
1	rijzaal:	70,00 fr.
1	velo:	185,00 fr.
100	k[il]os koren:	26,00 fr.
15	aren patatten:	75,00 fr.
8	aren klaver:	40,00 fr.

Totaal:		933,25 fr.
Uitbetaling:		800,00 fr.
Doortrekkende Duitse kolonne		
Getuige: Karel Michiels Schubbeek		
Emiel Smekens Lubbeek		

⁵⁸ Dit document draagt als titel: "Oorlogsbons, betaalbare". Het bevat 62 nummers. Van Obbergen Louis staat op nr. 53-58. Na zijn naam en rudimentair adres volgt de opgave van de producten, het toegekende bedrag en zijn handtekening voor ontvangst van het bedrag.

⁵⁹ Document met als titel: Kreis Gemeinde / Gemeente Lubbeek, lijnnummer 58.

De Tweede Wereldoorlog

Enkele feiten

Figuur 15. Pastoor Bols Joseph (verz. HKL)

In 1939 begon de mobilisatie van het Belgisch leger. Vanop de preekstoel sprak *deken Bols*⁶⁰ van Lubbeek profetische woorden uit toen hij het had over:

“dreigende onweerswolken die onheilspellend aan de gezichtseinder opdagen”.

Op 26 augustus 1939 was het algemene mobilisatie in België. Op 1 september 1939 viel Duitsland Polen binnen. In België begon het hamsteren van voedingsmiddelen. Op 3 september 1939 verklaarde Duitsland de oorlog aan Frankrijk en Engeland. In de hoop de dans te ontspringen verklaarde België zich neutraal.

Maar op 10 mei 1940 brak de hel in België toch los. De Duitse troepen vielen België binnen zonder oorlogsverklaring. 's Morgens vroeg omstreeks vijf uur trokken zwermen vliegtuigen hoog in de lucht over om te bombarderen. Het was oorlog. Enkele Duitse jachtvliegtuigen vlogen laag over de Hagelandse velden in de buurt van Leuven. In Lubbeek trok een landbouwer met paard en kar naar zijn veld, onbewust van de pas uitgebroken oorlog. Eén van de Duitse piloten merkte de landbouwer op en besloot zijn schietvaardigheid uit te testen. Enkele seconden later was het eerste slachtoffer gevallen, volstrekt zinloos.

⁶⁰ Joseph Bols (*Werchter 1875 – †Lubbeek 1947) was pastoor en deken van Lubbeek van 1926 tot 1947

Opgejaagd door de ouderen die de oorlog van 1914-18 hadden meegemaakt en de mensen angst aanjoegen voor de Duitsers vluchtten vele burgers voor het Duitse leger⁶¹.

Op dinsdagnamiddag 14 mei 1940 kwamen de Duitsers binnengerukt vanuit Binkom en begon de bezetting van Lubbeek⁶².

Op 28 mei volgde de Belgische overgave.

Bij het begin van de 2de wereldoorlog werden de klooster- en schoolgebouwen in Lubbeek Sint-Bernard beschadigd door een bombardement, maar de herstellingen waren al in 1941 beëindigd⁶³.

De Tweede Wereldoorlog was een periode van witten en zwarten, verzet en collaboratie, aanslagen en vergelding. Omdat deze feiten nog bij vele mensen heel gevoelig liggen gaan wij slechts enkele feiten opsommen in het vervolg van de tekst.

De Duitsers legden allerlei verplichtingen op aan o.a. de boeren en de kabelwacht. De *boerenwacht* werd onderling afgesproken tussen de landbouwers op elk gehucht. Met drie tot vijf personen waren zij. Zij stapten 's nachts door de velden in de periode dat de graanhopen stonden te drogen. Er heerste grote voedselschaarste en de boeren vreesden dat hongerige mensen 's nachts schoven graan zouden halen uit de velden of de aren afsnijden en zo meepikken. Ook de dieren die in de weiden graasden werden 's nachts geslacht en 's morgens vond de boer nog het vel en de knoken. Hieromtrent bestonden vele controversiële verhalen over de al dan niet medeplichtigheid van sommige landbouwers. Zo werd verteld dat dieren soms geslacht werden en het geld in de "*kribbe*" werd achtergelaten. De kabelwacht bestond erin dat elk gezin met tussenpozen een "*waker*" moest leveren om met vele anderen op de baan Leuven-Diest een zogezegde kabel, die daar in de grond lag, te bewaken. Deze bewaking werd opgedrongen door de Duitse militaire bezetting⁶⁴.

Vanaf het jaar 1942 werden jonge mensen opgeëist als arbeidskrachten voor de Duitse oorlogsindustrie. Jonge mensen doken onder om te ontsnappen aan de verplichte arbeidsdienst in Duitsland.

De klokken *Joseph* en *Maria* uit de kerktoeren van Sint-Bernard werden opgeëist op 14 juli 1941 en meegevoerd op 8 december

⁶¹ Rene Boon, Oude verhalen uit het Hageland vanuit den Drogenhof in Lubbeek, p. 198-201

⁶² De zusters Dominicanessen van Lubbeek : vrouwen voor hun tijd, p. 65

⁶³ De zusters Dominicanessen van Lubbeek : vrouwen voor hun tijd, p. 59

⁶⁴ Rene Boon, Oude verhalen uit het Hageland vanuit den Drogenhof in Lubbeek, p. 170-171

1943. Alleen het kleinste klokje *Bernardus* bleef in de kerktoeren achter⁶⁵.

Vanaf mei 1944 verleende Lubbeek gastvrijheid aan een 3.000-tal bombardementsvluchtelingen van Leuven en Kessel-Lo⁶⁶.

Begin september 1944 bestookten *Spitfires* onophoudelijk de vluchtende Duitse camions op de steenweg Leuven-Diest, die weldra bezaaid was met uitgebrande tanks en camions⁶⁷.

Op 5 en 6 september trokken de Engelse legers van Leuven naar Diest, waar ze op de steenweg werden verwelkomd door de bevolking. Ondertussen kwamen Duitse pantsers uit Tienen en beschoten de Steenweg, wat paniek teweegbracht bij de bevolking⁶⁸. De bevrijding in september 1944 werd dadelijk gevierd⁶⁹. Dagen en weken achter mekaar trokken Engelse, Poolse, Belgische en Amerikaanse troepen voorbij.

Een ooggetuige verslag over de bevrijding komt van de twaalfjarige jonge *Fred Bild*, een ondergedoken joodse jongen te Lubbeek⁷⁰.

Figuur 16. Fred en Eva Bild, 2009 (foto familie Bild)

⁶⁵ Sint Bernarduskerk Lubbeek. Gids voor de bezoeker, p. 34

⁶⁶ De zusters Dominicanessen van Lubbeek : vrouwen voor hun tijd, p. 65

⁶⁷ De zusters Dominicanessen van Lubbeek : vrouwen voor hun tijd, p. 65

⁶⁸ 200 jaar steenweg Leuven-Diest. Tentoonstellingscatalogus. P. 78

⁶⁹ De zusters Dominicanessen van Lubbeek : vrouwen voor hun tijd, p. 65

⁷⁰ Verslag opgemaakt door Fred Bild voor zijn familie, vertaald door Kris Scheys (2011)

Figuur 18. Lubbeek, Dorpstraat (Op den Hond), bevrijding
(verz. HKL)

Figuur 17. Lubbeek, Bevrijding (verz. HKL)

Figuur 19. Lubbeek, Diestsesteenweg: beschadigingen aan het scholencomplex (v.l.n.r. meisjesschool, turnzaal, jongensschool)
(verz. HKL)

“In de zomer van 1944 kwam er beweging in de zaak. Mensen die uit de stad kwamen vertelden van belangrijke militaire verplaatsingen rond Brussel. Binnen de week werd het verkeer op de Kriezel⁷¹ veel drukker. Er waren vrachtwagens volgeladen met soldaten, allerlei soorten auto’s met officieren erin, veel motorfietsen met sidecars en zelfs een aantal grote karren getrokken door paarden. De Duitsers gebruikten de weg om naar de Tiensesteenweg terug te trekken. Bij het terugtrekken van de Duitsers moesten de mensen zeer voorzichtig zijn. Zij lieten zich zo weinig mogelijk zien, want de zenuwachtige en angstige Duitsers schoten bij de minste verkeerde beweging⁷².

Na enkele dagen was er bijna geen verkeer meer op de Kriezel⁷³. De geallieerden moesten nu wel op komst zijn. Elke dag klom Fred nu in een hoge perelaar. Van daar kon hij de steenweg Leuven-Diest zien. Op een mooie morgen zag hij daar zware militaire vrachtwagens langzaam oostwaarts trekken omgeven door een massa volk. Fred klom vliegensvlug uit de perelaar om in het huis te roepen: “De geallieerden zijn er”. Het nieuws verspreidde zich vliegensvlug. Iedereen begon rond te lopen in alle richtingen en praatte zeer opgewonden. Niemand was voorbereid op dit moment. Hoe konden wij bevestiging krijgen dat het echt was. Wie zou naar de steenweg gaan kijken? Vergeet niet dat zij een dag eerder nog Duitse soldaten hadden zien doortrekken.

De mensen reageerden zeer uitgelaten op het goede nieuws. Al kan je het uitgelaten reageren van de Lubbekenaar niet vergelijken met de uitgelaten reacties in de steden. Een stedeling zou waarschijnlijk gedacht hebben dat de Lubbekenaar lichtjes zenuwachtig was. Maar Fred, die de mensen nu al een tijd kende, wist dat dit voor deze mensen een zeer uitgelaten reactie was.

Tegen de volgende ochtend was alles duidelijk. Toen Fred wakker werd, stond er reeds een hoop mensen voor de poort: burens, mensen die passeerden en alle leden van de familie. Bij de mensen daarbuiten was ook iemand die geheel in wit was gekleed. De volgende dagen zag Fred meer en meer van deze witte uitrustingen en leerde dat het ging om het “uniform” van het verzet. Fred verstond dit niet: hij vond het helemaal geen praktisch uniform om geheime operaties uit te voeren.

De volgende dag gingen zij naar de Steenweg Leuven-Diest. Fred was helemaal over zijn toeren. Vrachtwagens, tanks, jeeps, motorfietsen en alle soorten artillerie reden constant voorbij. Jonge jongens en meisjes klommen op de voertuigen en omhelsden de soldaten. Toen Fred al deze Britse en Canadese troepen voorbij zag rijden naar het oosten en noorden dacht hij dat de oorlog snel voorbij zou zijn, een kwestie van weken. Hij kon er niet genoeg van krijgen. Verschillende dagen ging hij kijken naar de colonnes die passeerden.”

Tot zover het verslag over de bevrijding, opgetekend door Fred Bild.

⁷¹ Bollenberg, de weg van Lubbeek dorp richting Pellenberg, die voor de boerderij doorliep

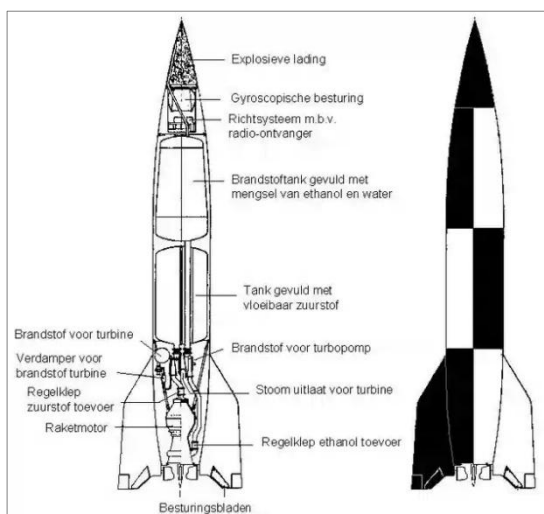
⁷² Getuigen die woonden op de Bollenberg vertelden dat de daar gekazerneerde oudere soldaten de mensen hadden gewaarschuwd voor het gevaar. En inderdaad de Duitse soldaten zaten schietklaar in hun voertuigen.

⁷³ Kriezel: toenmalige volksnaam voor Bollenberg

Op 3 november 1944 leed het klooster- en schoolcomplex zware schade bij de inslag van een V2-wapen. De V2 vernielde de ganse school en drie vierden van het klooster. Gelukkig had de inslag plaats een uurtje na het beëindigen van de lessen⁷⁴. *Zuster Berthilia Golvers* kwam met de vloer van haar kamer terecht in de keuken en liep lichte verwondingen op aan het hoofd. *Zuster Ceslas Windelinckx* kreeg glasscherven in het gelaat en bloedde geweldig. *Zuster Magda Veugelen*, die aan het werk was op de eerste verdieping, vond geen trap meer en moest door de Engelse soldaten naar beneden geholpen worden. Het was een onbeschrijfelijke chaos⁷⁵.

Figuur 20. Lubbeek. Zusters Dominicanessen voor hun beschadigde gebouwen van de meisjesschool, 1944 (verz. HKL)

Figuur 21. V2-raket Duitsland (bron Svdmolen, wikipedia)

⁷⁴ Mondelinge informatie van Jacques Halfants (26-7-2011)

⁷⁵ De zusters Dominicanessen van Lubbeek : vrouwen voor hun tijd, p. 59 & 65-66

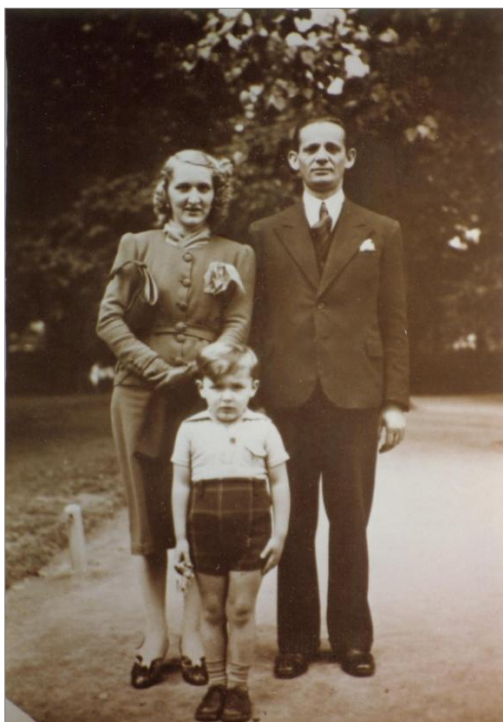
Wie is Fred Bild?

Manfred (Fred) Bild werd op 7 augustus 1935 te Leipzig geboren als zoon van Josef Bild en Ida Kleinman. De Joodse familie Bild leefde en werkte in Duitsland en beschouwde dat land als hun Heimat. De gebeurtenissen in de nacht van 9 op 10 november 1938, de *Kristallnacht*, maakte het voor de familie, net zoals voor andere Duitse joden, duidelijk dat hun dagen in het land dat zij beschouwden als hun vaderland voorbij waren. Een mensensmokkelaar bracht de familie naar Nederland. Vanuit Nederland slaagden zij erin via een smokkelroute om enkele dagen later Antwerpen te bereiken. In mei 1939 gingen zij naar een vluchtelingenkamp in *Marneffe*. Op 10 mei 1940 vielen Duitse troepen België binnen. Na omzwervingen bij de Duitse inval vestigden zij zich in Antwerpen.

In Antwerpen kwamen er steeds meer maatregelen tegen de joden. Bij de Antwerpse joden ging het gerucht rond dat de situatie beter meeviel in Brussel. En bijgevolg trok de familie Bild naar Brussel. In de zomer van 1942 werd alles steeds gevaarlijker. De joden werden gedwongen om een “Judenstern” Jodenster te dragen. Vanaf nu werd er op de joden gejaagd. Freds vader Joseph Bild werd op een zonnige dag in de Rue Verte te Brussel betrapt en gearresteerd. Van Brussel werd hij naar Mechelen gebracht en al snel vanuit de Kazerne Dossin gedeporteerd op 18 augustus 1942 met transport IV/159.

Freds moeder zag in dat zij haar kinderen moest verbergen. Na heel wat omzwervingen kwam hij via het Rood Kasteel in Linden , *kasteel Dijkstein* te Sint-Katelijne-Waver, het klooster van de zusters van Sint-Vincentius-a-Paulo in Klein-Willebroek uiteindelijk terecht bij de familie *Robberechts* op de Bollenberg te Lubbeek.

Het fragment over de bevrijding van Lubbeek komt uit *Memoires*, die Fred Bild noteerde in de jaren 60 voor zijn jongere broer Jacques. Deze had geen herinneringen aan de oorlog. Deze Memoires heb ik vertaald voor het artikel Fred Bild, alias Pierre van Dorp, een joodse jongen in Lubbeek. Dit artikel zal binnenkort verschijnen in Lubbeek Historische Tijdingen.

Figuur 23. Fred Bild met zijn ouders in een park in Antwerpen (1939) (verz. Fred Bild)

Figuur 22. Herfst 1943: Fred Bild en Consta Robberechts met de paarden Jules (links) en Mouche (rechts) (verz. Fred Bild)

Figuur 24. Zomer 1944: Consta Robberechts, Fred Bild en de paarden Jacques (links) en Florence (rechts) (verz. Fred Bild)

Personen op het oorlogsmonument te Lubbeek-Sint-Bernard

Figuur 25. Lubbeek Sint-Bernard. Oorlogsmonument, rechter paneel: politieke gevangenen (verz. HKL)

Overleden politieke gevangenen

In Lubbeek Sint-Bernard wordt op het oorlogsmonument, op de rand van de parking, melding gemaakt van twee overleden politieke gevangenen uit Lubbeek Sint-Bernard: *Emiel Vandeputte* en *Juul Merckx*.

Figuur 26. Herdenkingsprentje slachtoffers Tweede Wereldoorlog (verz. HKL)

Op een herdenkingsprentje worden drie personen vermeld: *Emiel Vandeputte*, *Jozef Vancorenland* en *Juul Merckx*

Ludovicus Ghislenus Emilius (Emiel) Vandeputte

Hij werd geboren te Lubbeek op 10 april 1907 als zoon van Franciscus en Cecilia Cortoos. Hij was getrouwd met Gabrielle Kempnaerts. Op 8 mei 1944 werd hij op het konvooi gezet van Brussel naar *Buchenwald*⁷⁶ als gevangene nr. 48582. Hij overleed in het concentratiekamp van *Ellrich*⁷⁷.

⁷⁶ Buchenwald: concentratiekamp in nazi-Duitsland (wikipedia).

⁷⁷ Ellrich: concentratiekamp in nazi-Duitsland

De tekst van zijn doodsprentje spreekt voor zich:

WREED WAS DIE NACHT, WAAROP LANDVERRADERS EN NAZI-KNECHTEN DE STILLE
RUST VAN MENIG VREDIG HUISGEZIN STOORDEN, OM ER DEN VADER, DEN ZOON
GEVANKELIJK TE ONTVOEREN ...

OOK HIJ WAS EEN PROOI.

EN TOEN DE MOORDEN DIEN AKELIGE NACHT BEËINDIGDE STONDEN EEN BEDRUKTE
ECHTGENOOTE EN EEN SCHREIEND KINDJE ALLÉÉN, ALLÉÉN....

WEG WAS DE ZORGZAME ECHTGENOOT, WEG WAS DE LIEVE VADER, NAAR HET
VERRE, HET ONBEKENDE. ANGST EN KOMMER BLEEF HET DEEL, EEN SPOEDIGE VREDE
DE HOOP VAN VROUW EN KIND

IN DE HEL VAN BREENDONK ZUCHTTE HIJ, ONSCHULDIG ALS VELEN.

IN BUCHENWALD, HET WREDE OORD VAN DEN MARTELDODD ZAG HIJ HOE
ONTBERING EN FOLTERING, HEIMWEE EN HERINNERING AAN VROUW EN KIND ZIJN
KRACHTEN LANGZAAM MAAR ZEKER DOODDEN

GEEN HULP, GEEN TROOST : GEEN KLANK VAN 'T LIEVE KINDJE DAT TOCH PAS AARDIG
"PAPA" ZEGGEN KON : GEEN OPBEURING VAN EEN BRAVE ECHTGENOOTE. NIETS ...
DAN ONMENSCHELIJK LIJDEN DAT SLECHTS OPHIELD MET HET EEUWIG HEENGaan.

WAT WAREN LAFFE LANDVERRADERS TOCH WREED !

ELLRICH ..., NARE RUSTPLAATS !

DAG VROUW, DAG KINDJE, DAG FAMILIELEDEN EN KENNISSEN, IK STIERF VOOR U,
VOOR 'T VADERLAND ... EN WACHT U IN DEN HEMEL.

Jules Merckx.

Hij werd geboren te Lubbeek op 7 juli 1910. Tijdens de oorlog was zijn adres, Staatsbaan 122. Hij werd aangehouden te Lubbeek op 3 maart 1944⁷⁸. Op 8 mei 1944 werd hij op het konvooi gezet van Brussel naar Buchenwald als gevangene nr. 48431. In Buchenwald is hij verdwenen.

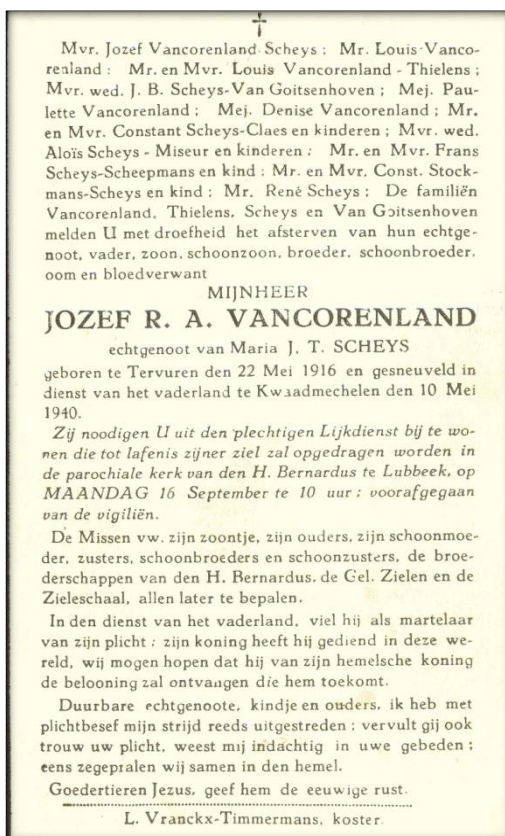
Figuur 27. Jules Merckx (1910-vermist)
(verz. HKL)

⁷⁸ Register N.K.B. 1940-44, p. 265

Figuur 28. Lubbeek, Oorlogsmonument detail linker paneel: gesneuvelde soldaat Jozef Vancorenland (verz. HKL)

Gesneuvelde soldaat: Jozef Vancorenland

Figuur 29. Herdenkingsprentje Jozef Vancorenland (verz. Louis Vancorenland)

Op het zelfde oorlogsmonument is sprake van één gesneuvelde soldaat: *Jozef Vancorenland*.

Jozef Rosa Albertus Vancorenland is geboren te Tervuren op 22 mei 1916 als zoon van *Louis* en *Adeline Tielens*.

Hij vervulde zijn legerdienst in de klas van '36 bij het Eerste regiment Carabiniers Prins Boudewijn in de kazerne op het Dailly-plein te Brussel. Daarna werkte hij als beenhouwersgast. Hij huwde te Lubbeek op 3 september 1938 met Maria Justine Palmyre Scheys, dochter van Joannes Baptist en Virginie Van Goitsenhoven. Zij kregen een zoontje Ludovicus Josephus (Louis) op 24 mei 1939.

Begin '40 moest Jozef terug onder de wapens, vermoedelijk in zijn voormalige kazerne. Hij behoorde tot het Tweede Bataljon van het *Eerste Regiment Carabiniers Prins Boudewijn*.

Volgens zijn doodsprentje en het blad *Vrij Volk* sneuvelde hij al op de eerste dag van de oorlog op 10 mei 1940 te Kwaadmechelen⁷⁹.

Volgens de informatie in het artikel *De dood van soldaat Vancorenland* en informatie ontvangen van zijn zoon Louis⁸⁰, sneuvelde hij op 13 mei bij de strijd om het Albertkanaal in de driehoek gevormd door de Staatsbaan, de Veldhovenstraat en het kanaal tijdens de gevechten om het Duitse bruggenhoofd westelijk van het kanaal terug te dringen. Samen met zijn gevallen makkers werd Jozef begraven op de plaats waar de Staatsbaan en Dijkstraat samenkomen, in de omgeving waar ze sneuvelde. In de zomer van 1940 kreeg hij met acht anderen een soldatengraf op het kerkhof van Kwaadmechelen, het middelste kruis waarvan het naamplaatje thans ontbreekt.

Te Vorst, waar het commando van de Carabiniers was gevestigd, werd naast het administratief centrum een gedenkteken opgericht. Postuum ontving hij het Ridderkruis in de Orde van Leopold II met palm en het Oorlogskruis 1940 met palm.

Zijn persoonlijke bezittingen (horloge en portefeuille) mocht *Frans Scheys*, broer van zijn echtgenote, tijdens de oorlog gaan afhalen op het gemeentehuis van Kwaadmechelen⁸¹.

⁷⁹ Volgens Constant Scheys werd in de familie verteld dat zijn oom Jozef Vancorenland tijdens de eerste oorlogsdag geraakt door een bomschep (schrapnel) toen hij aan het eten was aan de rand van het bos.

⁸⁰ Email van Louis Vancorenland, 03-08-2011: *De verwarring van de overlijdensdatum schijn afkomstig te zijn uit Lubbeek. Men heeft mij altijd verteld dat mijn vader gesneuveld was de eerste dag van de oorlog; dat is dan 10 mei. Deze datum is waarschijnlijk een eigen leven gaan leiden. Op de overlijdensakte van het ministerie met de handtekening van drie getuigen ter plaatse (Kwaadmechelen) staat 13 mei en deze datum komt overeen met de opzoeking van Luc Willems van de heemkundige kring.*

⁸¹ Mondelinge informatie van Constant Scheys, zoon van Frans Scheys

Figuur 30. Ridderkruis in de Orde van Leopold II met de palm, en Oorlogskruis voor Vancorenland Joseph (verz. Louis Vancorenland)

Figuur 31. Vancorenland Joseph, in oorlogskledij en met pijp (bovenste rij, derde van links), tussen andere soldaten (verz. Louis Vancorenland)

Figuur 32. Vancorenland Joseph (Tervuren 22-05-1916 - Kwaadmechelen 13-05-1940) (verz. Louis Vancorenland)

De strijd aan het Albertkanaal te Kwaadmechelen⁸²

Kwaadmechelen ligt aan het Albertkanaal. Dit kanaal had in mei 1940 een bijzondere strategische waarde. Het regiment Carabiniers Prins Boudewijn verdedigde het kanaal in de streek van Eindhout-Meerhout Veedijk. Het had zijn commandopost te Vorst.

Vrijdag, 10 mei 1940

Omstreeks 04 uur werden de eerste Duitse vliegtuigen opgemerkt boven Kwaadmechelen en Genebos. In de namiddag stelde de Duitse luchtmacht zich veel agressiever op. Ze mitrailleurden bunkers, loopgrachten en manschappen die in de weer waren met het verstevigen van hun veldwerken

Zaterdag 11 mei 1940

De Duitse vliegtuigen beschoten opnieuw de Belgische stellingen. Bij valavond bereikten de eerste Duitsers Kwaadmechelen. Het Eerste Regiment Carabiniers Prins Boudewijn werd nog steeds beveiligd door het wielrijderseskadron op het afleidingskanaal en had nog geen contact gemaakt met de Duitse troepen. De Duitsers overschreden het kanaal in de streek van Eben-Emael. De Belgische troepen moesten de stellingen aan het Albertkanaal verlaten. Elk regiment diende een achterhoede aan het kanaal te houden om de Duitsers te observeren en de aftocht van de drie regimenten in de rug te dekken. Deze kleine achterhoedes mochten de kanalen niet verlaten zonder bevel van het legerhoofdkwartier. De Belgische soldaten werden er achtergelaten zonder voertuigen, zonder inlichtingen over de toestand en zonder verdere instructies. Het spreekt vanzelf dat ze zich in de steek gelaten en opgeofferd voelden.

Zondag 12 mei 1940

In de ochtend van 12 mei bereikten de Carabiniers Westerlo en het Negende Linieregiment Westmeerbeek en Herselt. In de namiddag hadden de Duitsers een klein bruggenhoofd gevormd ter hoogte van de spoorwegbrug over het Albertkanaal. De herbezetting van de bunkers op het Albertkanaal was nu voor de Belgen een dringende noodzaak worden. Het tweede Regiment Gidsen en het Eerste Carabiniers-Wielrijders, beide reserve van het legerkorps en gelegerd te Bekkevoort, en het Derde Bataljon van het Regiment Carabiniers Prins Boudewijn, reeds tot Westerlo gemarcheerd, kregen de opdracht om terug te keren naar het Albertkanaal en het geopende gat tussen Eindhout en Hulst terug te bezetten. Ook het Eerste en Tweede Bataljon Regiment Carabiniers Prins Boudewijn kreeg opdracht om van Westerlo terug te keren naar het Albertkanaal en het niet verdedigde gedeelte te bezetten.

Maandag 13 mei 1940

De Belgische troepen slaagden er niet in om het Duitse bruggenhoofd te heroveren. Integendeel bij valavond was het Duitse bruggenhoofd reeds aanzienlijk uitgebreid. Na middernacht werd het gevecht door de Belgen afgebroken en vatte de lange mars richting Westerlo opnieuw aan. Voor Kwaadmechelen was de strijd nu voorbij.

⁸² Meer info is terug te vinden in *De dood van soldaat Vancorenland* (ik heb vooral info over het regiment van soldaat Vancorenland overgenomen)

Op 14 mei werden de doden geteld. Zestien Belgische en vier Duitse militairen bleven achter op het veld van eer. Zij kregen een eerste voorlopig graf op het slagveld in de omgeving waar ze sneuvelden. In de loop van de zomermaanden van 1940 werden de Belgische lijken opgegraven, geïdentificeerd en gekist. Een aantal werden overgebracht naar hun woonplaats. Anderen kregen hun laatste rustplaats op het gemeentelijk kerkhof van Kwaadmechelen. De vier Duitse soldaten werden op 22 oktober 1940 opgegraven en overgebracht naar Diest om elders begraven te worden op een Duits kerkhof.

Het aantal doden te Kwaadmechelen lag ongetwijfeld hoger dan boven aangegeven; zowel de Duitsers als Belgen trachtten hun dode en gewonde soldaten immers mee te nemen.

Fragment uit het verslag verschenen in Vrij Volk, 1946

Maandag 26 augustus hadden er te Lubbeek Sint-Bernard grootse plechtigheden plaats ter gelegenheid van de overbrenging van het stoffelijk overschot en de plechtige begrafenis van de gesneuvelde soldaat Jozef Vancorenland. Rond 9 u. kwam het stoffelijk overschot aan in de verwoeste jongensschool waar door de bevolking een laatste hulde gebracht werd. Even voor de afhaling door de geestelijkheid had een korte plechtigheid plaats tijdens dewelke Dr. Boey en Majoor Van Gijsel een toespraak hielden en de fanfare treurmarsen speelde. Het was 11 u. wanneer de plechtige lijkdienst aanving opgedragen voor de oorlogsslachtoffers van 1914-1918 en 1940-1945. De stemmige kerk van Sint-Bernard was veel te klein om alle aanwezigen toe te laten en in lange rijen schoof men aan voor het ten offer gaan.

Bij de begrafenis voerde H. Coosemans het woord namens de oud-strijders. Jozef Vancorenland sneuvelde de 10 mei 1940 te Kwaadmechelen, een der eerste slachtoffers der teutoonse horden die ons land overrompelden.

In de namiddag doorkruiste een herdenkingsstoet de parochie; de talrijke wagens verbeeldden op suggestieve wijze de bijzonderste gebeurtenissen der bezetting en bevrijding en heeft het gezegd dat de lustige noot niet ontbrak o.m. de gestapo en moffen die razzia's hielden onder de toeschouwers, welke op de vlucht sloegen, maar waarvan er toch enkele "opgeladen" werden en meegevoerd tot het einde van den stoet.

Er was veel volk verzameld aan de kerk voor de plechtige onthulling van den gedenksteen onder de tonen van het "Te Velde". Na de wijding door de Z.E.H. Deken Bols, voerden achtereenvolgens het woord de H.H. Hoeterickx, Mues, De Ruyter en Bottu. De schoolkinderen brachten tussenin hun hulde aan de helden die herdacht werden, waarna Z.E.H. Pastoor Taverniers een kort slotwoord voerde. Een prachtige dag waar Sint-Bernard mag fier op zijn en welke voorzeker niet spoedig zal vergeten worden. Zoals meerdere sprekers het vroegen, vragen wij de bevolking, niet alleen dezen welgelukte dag niet te vergeten, maar vooral de betekenis er van levend te houden: het aandenken eren onzer gesneuvelde soldaten en vermoorde politieke gevangenen.

Het stoffelijk overschot van soldaat Vancorenland werd op 26 augustus 1946 overgebracht naar Lubbeek Sint-Bernard.

Op vorige pagina staat het verslag van de heldenhulde te Lubbeek Sint-Bernard zoals weergegeven in het blad Vrij Volk⁸³.

Programma van de feestelijkheden⁸⁴

- 9 u : aankomst van het stoffelijk overschot en laatste hulde van de bevolking in de verwoeste jongensschool
- 10 u: toespraak door de heer Dr. Boey namens het gemeentebeschuur en door Majoor Van Gijssel; lied; treurmars door fanfare, afhaling door de Geestelijkheid
- 11 u: plechtige lijkdienst voor de oorlogsslachtoffers 1914-1918 en 1940-1945; begrafenis; toespraak door de heer Th. Coosemans namens de oud-strijders; lied en treurmars
- 15 u: Vertrek van de herdenkingsstoet op de Zavelberg.

Figuur 33. Lubbeek, Plechtige begrafenis van de gesneuvelde soldaat Vancorenland (Vrij Volk)

⁸³ Vrij Volk.4(1946)31 oogst, p.3

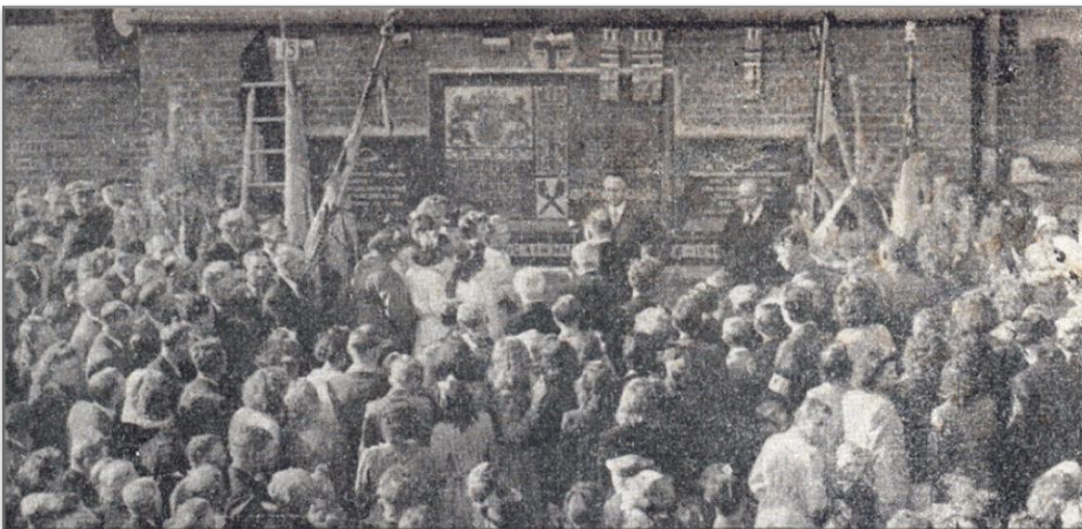
⁸⁴ Overgenomen uit een bewaarde folder over de feestelijkheden

Figuur 34. Lubbeek, Plechtige begrafenis en verheerlijking van de helden (Vrij Volk)

Figuur 35. Lubbeek, begrafenis Vancorenland, de wagen: België eert zijn doden (Vrij Volk)

Figuur 36. Lubbeek, plechtige onthulling van de gedenksteen op maandag 26 augustus (Vrij Volk)

Politieke gevangenen: overlevenden

Naast de overledenen waren er politieke gevangenen uit Lubbeek Sint-Bernard, die de oorlog gelukkig overleefden. Een ongetwijfeld zeer onvolledige lijst van politieke gevangenen uit Lubbeek Sint-Bernard vonden we terug in Vrij Volk⁸⁵:

Bartumville Jozef, Staatsbaan 106

De Coster René, Voskens 11

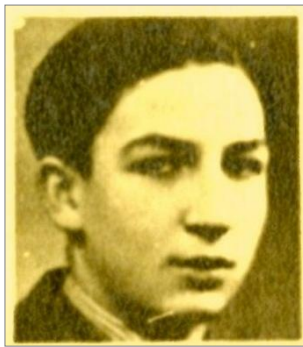
De Ruyter Rene, Staatsbaan 82 ⁸⁶

Van der Elst Leander, Staatsbaan 1

Van Oyenbrugge Leon, Staatsbaan 27 ⁸⁷

Figuur 39. Bartumville Jozef
(verz. HKL)

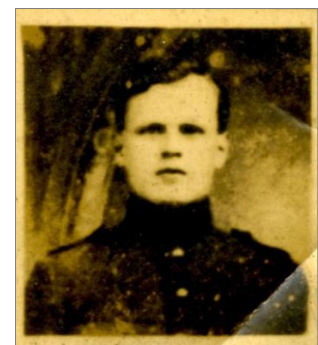
Figuur 38. De Coster René (verz.
HKL)

Figuur 37. De Ruyter Rene (verz.
HKL)

Figuur 41. Van der Elst Leander
(verz. HKL)

Figuur 40. Van Oyenbrugge Leon
(verz. HKL)

⁸⁵ Vrij Volk. 3(1945), 3 november 1945, p. 5 (ik neem in deze lijst alleen adressen uit Lubbeek-Sint-Bernard op).

⁸⁶ Resistere N.K.B. 1940-44, p. 272: aangehouden te Lubbeek op 3-3-1944, teruggekeerd uit Bergen-Belsen op 15-4-1945.

⁸⁷ Resistere N.K.B. 1940-44, p. 274: aangehouden te Lubbeek op 3-3-1944, teruggekeerd uit Buchenwald op 17-4-1945.

Het ongelooflijke verhaal van Leon Van Oyenbrugge⁸⁸

Op bezoek bij Leon Van Oyenbrugge, Lubbeek ontsnapt uit Buchenwald.

Met ontsteltenis en verwondering vernamen wij de thuiskomst van Leon Van Oyenbrugge, die ontsnapte uit de hel van Buchenwald. Leon kan maandenlang vertellen: “doch nu is het mij onmogelijk, ook begrijp ik zelf niet dat ik hier thuis ben. Op 3 maart ’s nachts weggehaald, verraden want als lid van de weerstand werd ik opgevolgd. Bewijs hiervan, een week kwam ik naar huis slapen en ... ik werd gesnapt. Daarvoor dank ik de “onschuldige” verraders van Lubbeek! Na een marteling van 1 uur ’s nachts tot 7 uur ’s morgens werd ik naar Leuven gevoerd, samen met andere burgers van Lubbeek en omstreken.

Op de Kommandantur te Leuven, kwamen die morgen er zo maar een honderdtal uit de streek bijeen: een tweede afranseling volgde in de zaal met matrak en geweer; ongeveer een uur lang. Vandaar trokken we naar Breendonk⁸⁹, alwaar we, naakt, een ganse dag op alle mogelijke wijze en met alle mogelijke foltermiddelen werden geslagen, gestampt, gebokst, gerekt, getrokken en gesmeten. Vele dagen was het voor ons dezelfde foltering naast de bebloede palen van gefusilleerde jongens. Alle dagen koers met kruiwagens vol aarde, opgezweept en voortgejaagd door SS mannen van ons eigen België, alle tien meter ongeveer stond er een met stok of zweep om de snelheid erin te houden. Wie niet snel genoeg liep, kreeg op den rug een pak met twee stenen, samen 50 kilogram.

Hielp het niet dan werd je naar den folterpaal gezonden alwaar ge gerekt en getrokken werd, met katrollen omhoog getrokken om dan neer te ploffen op “kussens” met stalen punten, ofwel werden er u ketens aan de voeten geklonken van 9 kilogram ...Wanneer het werk dan gedaan was moesten we met de spade in de twee handen op buik en ellebogen door modder en water naar onze lokalen kruipen, afgewisseld met stampen en slagen, rechtspringen en neervallen.

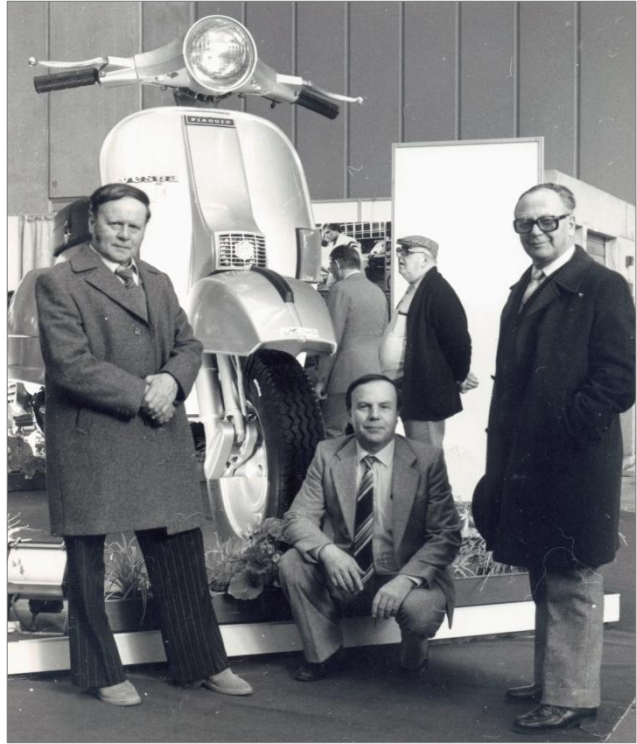
’s Nachts werden we van ons bed gehaald (bed, plank en deken) en rondgejaagd, gestampt en geslagen met alle soorten van matrakken, dat we onze beenderen hoorden kraken, dan er weer in, dan er weer uit enz. Bij mij heb ik jongens gezien wiens rug zwart geslagen was, en waaraan rot vlees hing ...

⁸⁸ Overgenomen uit het artikel Buchenwald ... terug verschenen in *Vrij Volk* 3 (1945) 5 mei, p. 1,4-5; 3 (1945) 26 mei, p. 14

⁸⁹ Breendonk: concentratiekamp gebruikt de nazi's; omgeving Willebroek.

Figuur 43. Wittenbol Jef (in boevenpak) en Leon Van Oyenbrugge, mei 1945 (Vrij Volk, verz. P. Van Oyenbrugge)

Figuur 42. Van Oyenbrugge Leon, Fons, Philemon (Vrij Volk, verz. P. Van Oyenbrugge)

Figuur 45. Van Oyenbrugge Leon, 1999 (verz. P. Van Oyenbrugge)

Figuur 44. De woning Van Oyenbrugge Leon, Staatsbaan Sint-Bernard (verz. P. Van Oyenbrugge)

Wie dan tijdens deze vertoning (want dat werd gedaan tot onze grote onschuldige pret met aan het hoofd De Weys, De Bot en Devos) niet volgen kon, moest den gang in om er rond te lopen, op ellebogen en buik onder het gestamp en gefolter der beulen... Zo duurde dat daar ... twee of drie maanden (van uur of tijd wisten we niets en moesten we schatten). Tweemaal daags kregen we er eten, doch meer dan de helft werd door de zwartjes achtergehouden om verbrast te worden. Ook de pakketten van

het Rode Kruis bleven achter en werden naar de familieleden onzer zwarte beulen gezonden.

Eenmaal daags mochten we er naar de W.C. gaan met een zak over het hoofd, vijf tegelijk. We werden dan voetje gelicht, en vielen op een hoop, en de foltering begon onder gelach en gehuil onzer onzichtbare beulen!

Het fort van Breendonk

Het Belgisch fort ligt bij Willebroek, op circa 20 kilometer ten zuiden van Antwerpen. Het werd tijdens de Tweede Wereldoorlog door de nazi's gebruikt als concentratiekamp, hoewel het kamp nooit officieel door de Duitsers bestempeld werd als Konzentrationslager. Het werd gebruikt als werkkamp en als doorgangskamp. Het is het enige dergelijk kamp in West-Europa dat volledig intact is gebleven. Dit kamp is voor België een belangrijk gedenkteken geworden aan de oorlog en werd ingericht als "Nationaal Gedenkteken van het Fort van Breendonk".

Het werd gebruikt als doorgangskamp in afwachting van transport naar concentratiekampen in Duitsland, Oostenrijk en Polen. Breendonk was dus geen concentratiekamp, hoewel de levensomstandigheden niet veel verschilden. Het fort van Breendonk was in België de laatste halte voor het vertrek naar Auschwitz en andere concentratiekampen. Het eerste transport vanuit Breendonk vond plaats op 22 september 1941 en ging naar Neuengamme bij Hamburg.

Op 2 september 1944 kwam het fort in de handen van de bevrijders.

Toen het Fort na de Tweede Wereldoorlog heroverd werd, werd het opnieuw gebruikt als gevangenis. Tijdens de repressie, vanaf vier september 1944, werden er collaborateurs en Duitsgezinden ("incivieken") opgesloten, in totaal ongeveer 750.

In 1947 werd het fort bij wet verheven tot Nationaal Gedenkteken Fort van Breendonk.⁹⁰

Het ergste kan ik nu niet vertellen ... de woorden komen niet uit mijn mond, (hij weent) want onnoemlijk hebben wij er geleden en zien lijden, horen lijden ... zien sterven ... afgrijselijk.

Figuur 47. Fort van Breendonk, ingang (foto G. Dreesen)

Figuur 46. Fort van Breendonk, gang (foto G. Dreesen)

⁹⁰ Vrij uit Wikipedia en informatie van Gunner Dreesen

Alle dagen van mijn leven zal ik er aan denken, en zal ik de “Belgische nazi’s” ervan beschuldigen...! En het schijnt dat ze nog zwarten lossen, de onschuldige is nog schuldig genoeg om voor altijd in het gevang te blijven. Allen moesten de Belgische nationaliteit ontzegd worden! Arm Belgisch gerecht! En zeggen dat ze nog mogen verdedigd worden ... welke ontgoocheling voor ons ondermijnde offeraards voor ons geliefde Vaderland!

Doch samen met onze beweging hopen wij op de terugkomst van onze grote chef, Koning Leopold III, en gerechtigheid zal voor goed geschieden! Maar ondertussen ... helaas ...

“U werd dus twee maand en half te Breendonk gefolterd?”

“Ja ... alle dagen ... en het ergste kan ik u niet vertellen; vele lezers zullen het toch niet kunnen verdragen ... want ik zelf die het ondervond, zag en hoorde kan het niet uitbrengen ... onuitdenkbaar ... onverstaanbaar ... afgrijselijk en toch echt!

“En van Breendonk, waar naartoe?”

“Naar Buchenwald, in beestenwagons met prikkeldraad rond, en twee SS mannen per wagon. Vertrokken onder salvo’s van gewerschoten ... met 1 kilogram. Brood en twee appels voor 4 dagen; niets te drinken ... In Buchenwald ontvangen door 100 SS mannen met ongeveer evenveel grote honden, die ons verscheurden en beten. Zo het kamp in voor een week ongeveer, dan verdeeld in ongeveer 120 commando’s (daar ook Vandewaeren uit Sint-Joris-Winge en Simonart van Leuven gezien, plus nog vele andere streekgenoten waarvan de herinnering en de naam mij nu ontsnapt)... Betere behandeling op gebied van slagen, doch fijnere behandeling op zijn nazi’s, om iemand al veinzend dood te krijgen.

Vandaar naar Swerthe (Dortmund) om er ongeveer drie maand in een locomotievenfabriek te werken. Een oude man had compassie met mij en liet links en rechts een stukje brood vallen voor mij. Hij ook vervloekte de SS mannen! Velen stierven door honger en lijden, vermoeienis (11 uur per dag werken) en mislukte ontvluchting ... ja ... honderden per nacht. Vandaar naar een zoutmijn ... Vier maanden ongeveer zonder verversing, zonder boven te komen, veel slagen en slapen op het zout zelf ... toen meende ik te sterven voor de zoveelste maal ... de ergste maal, gezien mijn moraal en uitputting ... we konden niet meer klappen van vermoeienis ... Doch, de Amerikanen naderen, we moeten boven komen ... terug naar het kamp. ...

Daar ontmoette ik Wittenbol van Leuven die mijn steun was op alle gebied en hier dank ik hem voor al wat hij voor mij deed. ... De Amerikanen komen dichterbij ... we horen het geschut,

't geknetter der mitrailleurs ... We werden uit de kampen gejaagd: 10.000 tegelijk door slagen, stampen en schietpartijen, honderden sneuvelden door slagen, stampen, kogel; anderen worden doodgetrappeld door die 15 duizend voortgejaagde massa ... Die viel was dood, die hielp was ook dood ... dus ieder voor zich: hoe is 't mogelijk elkaar niet te kunnen helpen!

Ik zweette water en bloed bij deze gedachte. Vele stierven ook van aandoening bij de gedachte der komende verlossing ... Over honderden lijken, over duizenden lijken sprongen we, over honderden stervenden liepen wij en de dood voor ogen waagde ik het met vele anderen te ontsnappen onder het geknetter der mitrailleurs ... eenmaal mislukt – tweemaal mislukt ... 'n derde maal lukt het!

Terug mijn kameraden vervoegt en met Wittenbol vooruit! ... Na 40 km marcheren kwamen we in Erfurt aan en ontmoetten daar de Amerikanen die ons te eten en drinken gaven en ook een nieuw kostuum. "Dank U, geliefde verlossers, wat zijn we u toch veel verschuldigd!" Voor een nog half rechtstaand huis stond een bouwvallige Duitse auto, na ontvangst van de nodige papieren mochten we dien in beslag nemen. Doch een ganse nacht heb ik eraan gewerkt eer hij klaar was, dan nog nafta en weg waren we; met zessen erin reden we full-speed tot in ... Dusseldorf, waar we in het volle gevecht van Amerikanen en Duitsers kwamen.

Bijna hadden we er ons leven bij ingeschoten. Terug langs Rhür en Rijn en na 100 km. rijden, geraakten we over dezen stroom en in ... België! In Verviers ... onvergetelijke ogenblikken ... Daar werden we door het Rode Kruis als koningen ontvangen, onderzocht, ondervraagd en verzorgd (aardige gebeurtenis dan: een onzer zes man, was een Gestapo, en werd ter plaatse aangehouden ... hadden we dit maar eerder geweten! ...) Dan verder ... altijd verder ... Tienen ... dan Lubbeek ... Onbeschrijfelijk was het weerzien ... mijn vrouw ... mijn kinderen ... broer en familie ... Dan terug aan 't werk, het stuur van de auto herstellen, nieuwen band steken, moteur herzien en om 8 u 's morgens terug op de baan om mijn andere ontsnapte vrienden naar Leuven en Antwerpen te voeren ... Zo eindigde deze tocht die vanaf Erfurt, vier dagen en vier nachten duurde, zonder rust ... 1200 km. gestuurd en 400 l. nafta verstoekt, na alle mogelijke incidenten en accidenten ...

Daarna kwam de inzinking en thans ligt Leon te bed Zwijmelend ... dromend ... sprakeloos ... terwijl beneden in de herberg er honderden komen naar hem zien ... vruchteloos echter ... want hij kan niet meer spreken ... de weerbots van onnoemlijke inspanningen, gemoedsaandoeningen eens...

Fezelend zegt hij ons nog dat hij later meer zal vertellen als alles weer helder zal worden. Hij weent wanneer hij nog hees zegt: we slachtten een hond en aten hem met 150 man op.

Mijn vriend en ik namen drie dagen een dode op onze schouders ... om een stukje brood meer te krijgen ...

Wie ziek werd kreeg een pilletje en 's anderendaags ging ge als rook naar den hemel ... die we alle avonden betrachtten ... Dat zij mijn ribben braken uit pret ...

Figuur 48. Lubbeek Sint-Bernard in 1945 (verz. HKL)

De familie Van der Elst en de oorlog⁹¹

De aanleiding tot het schrijven van deze tekst over conflicten en oorlogen in Lubbeek Sint-Bernard is de Open monumentendag in de *hoeve Van der Elst*. Daarom ook speciale aandacht voor de oorlogsgebeurtenissen rond de familie Van der Elst.

10 mei 1940

Op vrijdag 10 mei 1940 begon de oorlog. De moeder van Raymond was, zoals alle vrijdagen, met de vroegste tram van 5 u. of 5.30 u. naar Leuven gereden. Zij ging er eieren en boter verkopen op de Oude Markt. Raymond nam zoals gewoonlijk de latere tram – 7.30 u. - om naar school te gaan. De tram stopte aan het station van Leuven en vandaar gingen de leerlingen een kwartier te voet tot in de Minderbroedersstraat. Maar die dag stond zijn moeder hem al op te wachten aan het station van Leuven met de mededeling dat de oorlog uitgebroken was, dat de Duitsers het land binnengevallen waren en dat hij dadelijk mee terug naar huis moest gaan! Op de tram van Diest naar Leuven had hij al een gewonde Belgische soldaat gezien, die waarschijnlijk van het fort van Eben-Emael (dicht bij Luik) kwam.

11 mei 1940

Op zaterdag 11 mei 1940 werd er in de buurt van de hoeve door Duitse vliegtuigen (“*vliegers*”) gebombardeerd. Er vielen heel wat bommen. Die voormiddag was Raymond bezig een putje te graven achter de bietenkuil buiten de grote hoevepoort om er zijn schoolboeken in te verbergen. In die eerste oorlogsdagen deden de mensen in paniek nog wel meer rare dingen!. Plots dook een Duits vliegtuig omlaag in zijn richting, waarbij het laag over de grond vloog. Er werd met scherp naar hem geschoten. Rondom zich zag hij overal het stof en de rookvlammetjes opstijgen uit de putjes, ontstaan door het inslaan van de kogels op een meter van hem af! Raymond had echt de indruk dat er op hem geschoten werd om hem te raken! Pas achteraf besepte hij dat hij toen in groot gevaar verkeerd had.

12 mei 1940 en volgende

Rond de hoeve werd op zondag door de Belgen gebombardeerd met mortieren van de IJzeren Muur. Raymond zag in het volle veld een grote kuil openspatten. In het bos en in de weide waren er eveneens inslagen, maar die gaven niet zo een schade.

⁹¹ Deze info is gebaseerd op de vele gesprekken, opgetekend in 2010 en 2011, die Godelieve Vanzavelberg had met *Raymond Van der Elst*. Ik wil beiden hiervoor hartelijk danken.

Bij hun hoeve en huis was er geen schade, maar in de buurt was die er wel. Bij het huis van *Frans Debecker*, dat niet langs de steenweg lag maar in het veld in de richting van Lubbeek, viel er een bom juist naast de muur van het huis. Het was weliswaar geen nieuw huis, maar niettemin was het zwaar beschadigd.

Een stuk van een bom vloog 100 m ver, dwars door een houten poort. Dat gat is jarenlang zichtbaar gebleven (*"dat heeft daar jaren zo gestaan!"*).

Rond het *kasteel van Steenberghen* in Sint-Joris-Winge loopt een lange gemetselde muur. Een bom kwam op deze omheiningsmuur terecht. Het ontstane gat werd later met betonblokken opgevuld.

Een andere bom viel langs de Diestsesteenweg in het midden van de tramrails. Die rails stonden nadien wel 5 à 6 m recht omhoog. Dit gebeurde op het grondgebied van Lubbeek, dicht bij de grens met Sint-Joris-Winge.

Van 10 tot 15 mei 1940 zagen zij op de steenweg een stroom vluchtelingen voorbijtrekken, per fiets, te voet of met kar en paard. Op dat ogenblik waren er bijna geen wagens. Het waren vooral vluchtelingen uit Limburg. Een heel gezin uit *Peer* kwam bij hen overnachten. Het gezin bestond uit een man, een vrouw *Liza* genaamd, drie kinderen, en de oudere moeder van de vrouw die ongeveer 80 jaar was. Het jonge gezin wilde verder trekken, maar de oude moeder bleef in de hoeve achter, van vrijdag 10 mei tot dinsdag 14 mei.

15 mei 1940

Het was mooi weer op woensdag 15 mei 1940. In Sint-Joris-Winge aan de *Molenbeek* werd de steenweg opgeblazen, op de plaats waar de steenweg de Molenbeek kruist. Het was een enorme verwoesting! Raymond was beneden bij een houtkant, toen hij twee Belgische soldaten zag die hem zeiden: Ik zou hier maar weggaan, want de Duitsers zijn al in Bekkevoort!

Die dagen zag hij ook een Belgisch verkenningsvliegtuig, waar Duitse soldaten op schoten.

De familie Van der Elst wilde ook op de vlucht gaan. Ze waren eerst van plan om naar Waver te gaan. Maar toen begon een kanon te schieten op Waver. De oude moeder van het Limburgse gezin, die bij hen achtergebleven was, wilde de familie meenemen. Maar ze veranderden van idee en gingen in de tegenovergestelde richting: naar de broer van vader Leander, die eenzaam tegen de bosrand woonde. Hun buurvrouw, *Bertha Verhaegen*, ging ook mee. Ze verbleven er één dag en één nacht. Daarna gingen zijn moeder en Bertha op 16 mei terug naar de

hoeve, want de koeien moesten gemolken worden. Bij Van der Elst hadden ze toen vier koeien en Bertha had er één.

Er werd in die periode gezegd dat – in tegenstelling tot in '14-'18 – de Duitsers zich gedisciplineerder gedroegen en dat ze de burgers niets deden. Op de terugkeer naar huis waren vader, moeder en Raymond samen. In de holle straat botsten ze op een groepje van drie Duitsers. *“Handen omhoog!”* Ze werden afgetast door de overste, terwijl de twee soldaten toekeken. In de zakken van vader Leander voelde hij een fietssleutel: *“Was ist das?”* vroeg hij. Maar verder werden ze correct behandeld. De Duitsers gaven hen de raad: *“Als ik jullie was zou ik hier niet blijven, want er zal hier nog hard worden gevochten!”*

Die nacht zagen ze veel vuur, *granaatvuur* in de richting van Leuven.

Bij het naar huis gaan door het veld, stonden er in de buurt van de hoeve 10 à 15 kanonnen, een hele legereenheid, gecamoufleerd met takken, zodat overtrekkende vliegtuigen hen niet zouden opmerken. Er stond een Duitse vrachtwagen vlak vóór de poort van de hoeve. In de tuin stonden op dat moment rapen in bloei. Die bloeiende rapen waren uitgetrokken om daarmee de vrachtwagen te camoufleren.

Toen ze terugkwamen van hun verblijf bij de broer van Leander zagen zij dat er in de hoevegebouwen Duitse soldaten logeerden. Deze eerste groep bleef slechts 5 à 6 dagen. Maar op de dag dat ze vertrokken en dat iedereen dacht weer opgelucht te kunnen ademen, kwam er dezelfde avond weer een andere groep, die ongeveer 7 dagen bleef. Deze soldaten sliepen op stro dat er toen, in mei, nog in de schuur lag. Toen Raymond en de anderen later op het jaar (in de winter) met de wanmolen in de schuur gingen dorsen vonden ze Duitse Pfenningen op de zift van de wanmolen, nadat het graan gedorst was. Vanaf dan keken ze de zift altijd goed na, want een Duitse Pfenning was vlak na de oorlog heel wat waard. Bij het opruimen en opkuisen werden nog verschillende Pfenningen tussen het stro gevonden

17 mei 1940

De vliegtuigen begonnen terug te komen.

In de dagen dat de Duitsers ingekwartierd waren in de hoeve kwam er een soldaat de huiskamer binnen. Hij was gewond aan zijn been. Hij bracht de Hitlergroet en riep: *“Heil Hitler!”* Het was duidelijk dat hij een erg overtuigde was!

Het oude Limburgse moedertje was ondertussen te voet naar Waver vertrokken. Raymond heeft haar nog met de fiets een valies met spullen achterna gebracht. De oude moeder verbleef

enkele dagen in Waver en ging daarna te voet terug naar Peer. Het jonge gezin van haar dochter was ondertussen met paard en kar tot in Vlaanderen geraakt, maar daar konden ze niet verder. Na zes weken kwam het gezin terug naar de hoeve Van der Elst en ze vroegen naar hun moeder! De moeder van Raymond maakte zich kwaad op hen: *“Liza”,* zei ze, *“als het mijn moeder zou geweest zijn, dan zou ik voor haar blijven zorgen hebben, ook al zou ik ze op mijn rug moeten dragen hebben!”*

Maar eind goed, al goed, tenminste voor dit ene vluchtelingenverhaal. Ze vonden elkaar terug in Peer!

Er kwamen nog heel wat andere vluchtelingen bij hen langs. Ze stopten en vroegen water. Voedsel hadden ze bij.

In het *kasteel van Steenberghen* was het lokale hoofdkwartier van de Duitse troepen ingericht. Hier logeerden zo’n twintig à dertig soldaten. Op de kamer *“zat een hoge piet”*.

Vader Leander, moeder *Florence Noppen* en zoon Raymond waren voor de veiligheid bij samen in één kamer gaan slapen. Nadat ze goed gedronken hadden begonnen de Duitse soldaten ’s avonds met muziek rond het huis te gaan. Leander zei: *“Nu gaan we iets beleven!”* - hij herinnerde zich waarschijnlijk scènes en toestanden uit WO I – en hij was nog niet uitgesproken of het venster van de slaapkamer werd door een steen aan scherven gegooid. Ze wachtten bang af, maar verder gebeurde er niets meer.

In de oorlogsjaren hadden ze op de hoeve reeds een radio en werd er naar de Engelse zender geluisterd.

Vóór ieder raam moest men een papier hangen om te verduisteren. Eens was de familie vergeten één van de twee ramen in de buitengevel te verduisteren. Toen kwam er iemand, waarschijnlijk de veldwachter op zijn ronde, op de deur bonken terwijl hij riep: *“Licht uitdoen!”*

Raymond kreeg zijn eerste fiets in 1939. In de eerste oorlogsdagen hebben de Duitsers echter zijn nieuwe fiets meegenomen. De fiets had nog geen versnellingen, maar achteraan had hij al wel een staander, waarop men de fiets kon laten rusten. Een nieuwigheid voor die tijd!

Enkele oorlogsfoto's uit het familie-archief⁹²

Figuur 49. Dames uit Blauwput op de vlucht (verz. familie Van der Elst)

Wegens de bombardementen van Leuven vluchten twee dames uit Blauwput te voet naar kennissen in Houwaart. Onderweg passeerden ze in sint-Pieters-Rode het huis van Theofiel Van der Elst, de broer van Leander. Theofiel vertelde hun dat ze beter naar zijn broer in Lubbeek gingen. Die tijd zal Leander echter reeds in Duitsland. De dames verbleven een jaar op de hoeve.

Figuur 50. Waalse soldaten bij Van der Elst (1944) (verz. familie Van der Elst)

Tijdens de maanden september en oktober van 1944 verbleven twee Waalse soldaten op de Hoeve. Jean (achternaam onbekend, links op de foto) was de vriendelijkste. Oscar Van Roey (rechts) uit Verviers zou na de oorlog nog enkele keren terug keren naar de hoeve.

Figuur 52. Lubbeek, voorbereiding van de verbranding van een Hitler-pop (1945) (verz. familie Van der Elst)

In 1945 werd een optocht gehouden te Lubbeek Sint-Bernard. Aan het pleintje, omgeving van het huidige gebouwen Wandre Celis, was een grote zandhoop. Daarop werd een pop die Hitler voorstelde geplaatst en in brand gestoken. Op de linke foto staat Leander Van der Elst als politiek gevangene met een gestreepte jas. Hij was toen pas uit terug het concentratiekamp.

Figuur 51. Lubbeek, verbranding van een Hitler-pop (1945) (verz. familie Van der Elst)

⁹² Mondelinge commentaar van Raymond Van der Elst, 2011

Dagelijks leven in de oorlog

Als het nodig was ging het gezin schuilen op een plaats, verder van de steenweg vandaan, beneden tegen het bos. Daar hadden ze een kuil uitgegraven, die afgedekt was met takken en bladeren. *“Daar sprongen we naartoe als er gebombardeerd werd!”*.

In de oorlog had Raymond Van der Elst in de aalkelder een stelling gemaakt om er graan op te leggen, verborgen voor de inspectie. De boerenfamilie moest er natuurlijk wel voor zorgen dat de aal niet te hoog kwam! Meerdere keren is Raymond in deze aalkelder geweest. Hij had nooit last van de uitwasemingen.

Tijdens de oorlog had de boerenfamilie geen honger; alhoewel er minder variatie in de voedselvoorziening was dan vóór de oorlog. *“Je had niet alles wat je wou”*. In de oorlog leerden ze nieuwe dingen kennen, o.a. havermoutpap. De haver werd geplet, de pel werd er afgehaald en dan werd alles in melk gekookt. Dat was lekker! Ze besloten dat te blijven doen, ook na de oorlog, want dat vonden ze een vooruitgang. Maar daar kwam niets van in huis want na de oorlog was die nieuwe gewoonte snel vergeten.

Mei 1943

Zoals tijdens elke meiavond was er een gebedssamenkomst aan het kapelleke dat op Schubbeek stond. In de oorlog werden deze avondgebeden méér bijgewoond dan ervoor en daarna.

Toen de vader van Raymond, Leander, na dat rozenhoedje naar huis ging zagen ze op de steenweg drie mannen voorbijgaan. Ze zagen er erg moe en “verslodderd” uit. Achteraf bleken het drie Russische krijgsgevangenen te zijn, die in Beringen “lopen gegaan waren”. ’s Nachts kwam er iemand vragen om die mensen op de hoeve te laten overnachten.

Het was iemand van de garage Feyaerts, die in het verzet was. Nadien trokken die Russen verder. Ze werden de volgende dag door het Verzet geëvacueerd. Achteraf hebben de Duitsers uitgezocht bij wie die drie Russen allemaal gelogeed hadden en al die mensen werden opgepakt

In 1943 of 1944 ontploften enkele bommen op het veld, aan de overzijde van de steenweg, op grondgebied Lubbeek. Daardoor werd er veel schade aangebracht aan de vensters van het woonhuis. Na de oorlog, in 1946, werden deze vensters vervangen.

17 maart 1944

Omwille van de hulpverlening aan de Russische ontsnapte krijgsgevangenen werd vader Leander op 17 maart 1944 opgepakt en weggevoerd naar de concentratiekampen⁹³.

Die avond kwamen de Duitsers en stampten de voordeur kapot. Raymond lag in bed en zag hoe twee soldaten het huis binnendrongen. Eén ervan gaf zijn vader een vuistslag zodat hij neerviel. Ze zochten geld en namen alles mee wat ze konden. Plundering als bijkomende straf!

Toen zijn vader op 17 maart 1944 meegenomen werd en naar de concentratiekampen gevoerd nam Raymond samen met zijn moeder de leiding over het bedrijf over.

Augustus 1944

In augustus, toen de Engelsen reeds geland waren, moesten de boeren van Lubbeek met hun paarden naar de keuring gaan. Ook Raymond Van der Elst ging met hun paard. Gelukkig hebben ze het hunne kunnen behouden. Wanneer een koe kalfde, moest men dat binnen de 3 à 5 dagen gaan aangeven op het gemeentehuis van Lubbeek. Maar indien het door omstandigheden niet mogelijk was om die aangifte binnen de vastgestelde tijd te doen, en men kwam er op uit, dan werd het kalf aangeslagen. Op die manier verloor de hoeve Van der Elst twee kalveren.

September 1944

Figuur 53. Hoeve Van der Elst, restanten van kogelgaten (verz. HKL)

Bij het terugtrekken van de Duitse troepen in september 1944 kwamen twee Duitsers de hoeve binnengestormd om er te schuilen tegen de mitrillerende Geallieerde vliegtuigen. De ene was een SS-er en de andere een officier van het gewone leger, maar ze konden elkaar niet verdragen: “Ze zouden elkaar kapot gemaakt hebben!”. Het betrof eigenlijk een soort machtsstrijd over wie het voor het zeggen had, wie gezag over de andere had. De SS-er erkende het gezag van de Duitse officier niet.

Bij het binnenvluchten in de hoeve gaf de officier bevel om in de bietenkelder naast de hoevepoort te gaan schuilen, waar het veilig was. Maar de SS-er wou niet mee, zodat hij gedwongen moest worden. In de bietenkelder was men veilig voor mitrailleurvuur, maar natuurlijk niet voor bommen.

Het was tijdens deze mitrailleur aanvallen dat de gevel van het woonhuis beschadigd werd. Deze gaten zijn nu nog altijd

⁹³ In de publicatie *Resistere N.K.B. 1940-1944*, p. 161 wordt als datum 18 maart gegeven: Te Heverlee werden J. Ronsmans, A. Van den Abeele, L. Cnops en M. Cnops; te Kessel-Lo J. Vits; te Lubbeek L. Van der Elst en te Kortrijk-Dutse J. Noppen aangehouden in de nacht van 18 maart.

zichtbaar. Er werd toen geschoten van aan de overzijde van de steenweg op Duitse vrachtwagens, die op de steenweg reden. Die camions vervoerden o.a. vaten benzine. Door die beschietingen zijn verschillende vaten uitgebrand.

De Duitsers gebruikten nog veel paarden, die toen dood gemitrailleerd werden. De Engelsen waren al meer gemotoriseerd. Je hoorde hun motoren ook bijna niet. Ze maakten niet veel lawaai. De Engelsen hadden geen fietsen of paarden. De Duitse auto's hadden ketels die met hout gestookt waren. Elke vijf km moesten ze stoppen om er hout in te stoppen. De Duitsers waren door de oorlogsblokkade afgesneden van hun grondstoffen. Voor veel vooroorlogse producten moesten ze *ersatz*⁹⁴ ontwikkelen. Het papier tijdens de oorlog bijvoorbeeld was grijsachtig van kleur.

In 1944 zag Raymond Van der Elst de eerste Engelse tank, die uit de richting van Diest kwam. Hij reed langs de baan, juist tot voorbij de koestal van de hoeve. Toen stopte hij, de koepel draaide en de tank schoot. Toen had Raymond genoeg gezien! Hij maakte zich gauw uit de voeten. Dat waren de achterhoedegevechten.

April 1945

Leander Van der Elst verbleef eerst in *Breendonk*, dan in *Buchenwald* en *Ellrich* en daarna in *Bergen-Belsen*⁹⁵. Het kamp van Bergen-Belsen werd door de Britten bevrijd op 15 april 1945. In één van de concentratiekampen zat hij samen met Oekraïeners, die hem wilden meenemen naar hun land. Twee oogsten per jaar! zeiden ze. Maar Leander ging daar niet op in: hij wou naar zijn eigen hoeve terug.

Wat later kwam hij in Lubbeek aan, op 30 april 1945. Hij kwam terug met een Engelse vrachtwagen, samen met de schoolmeester van Sint-Bernard, De Ruyter. Hij kwam aan om 2 uur 's nachts. Hij had al geklopt aan de deur, maar zijn vrouw was bang en durfde niet opendoen. Dan riep hij: Maar Florence, waarom doe je nu toch niet open? En toen herkende zij zijn stem! Diezelfde nacht nog zijn ze naar de broer van Leander gegaan om hem het blijde nieuws van de terugkeer te gaan vertellen.

Vóór zijn vertrek woog hij ongeveer 90 kg. Toen hij zich drie weken na zijn terugkeer in Lubbeek liet wegen woog hij (reeds opnieuw) 45 kg.

⁹⁴ Ersatz: surrogaat, vervangingsmiddel, voorbeeld margarine als vervangmiddel voor boter.

⁹⁵ Bergen-Belsen: concentratiekamp bij Bergen in Nai-Duitsland.

Na zijn terugkeer werd hij door dokter Jansen van Lubbeek verzorgd. Zijn familie was blij met zijn terugkeer, alhoewel hij een gebroken man was en half verlamd. Hij werd geklasseerd als 60 % invalide en genoot een invaliditeitsuitkering.

Na de oorlog

- Op 25 oktober 1948 ontving Leander een Erkentelijkheidsdiploma uitgereikt door de Belgisch-Soviet Vereniging voor de hulp gegeven tijdens de Duitse bezetting aan Sovjet burgers.
- Op 12 april 1949 ontving hij het Kruis van politieke gevangene (met 3 sterren).
- Op 1 maart 1952 ontving hij de Herinneringsmedaille van de oorlog 1940-1945 (met 2 gekruiste sabels) en de Medaille van de Weerstand.
- Op 9 mei 1956 werd hij benoemd tot *Ridder in de Orde van Leopold II* met de palm en ontving hij het *Oorlogskruis 1940* met de palm⁹⁶.
- Na de dood van Leander in 1972 werd zijn zoon Raymond, ontboden op het stadhuis van Leuven, waar een vertegenwoordiger van Rusland hem een diploma overhandigde als dankbetuiging voor de diensten, die zijn vader aan Russische onderdanen verleend had. Dat diploma wordt nu nog bewaard in het familiearchief Van der Elst.

Na zijn terugkeer in Lubbeek sprak Leander gedurende de eerste weken over niets anders dan over zijn ervaringen in de kampen. Op de hoeve was er grote toeloop van mensen uit de buurt die hem kwamen bezoeken of die kwamen horen of hij enig nieuws had van kennissen, vrienden of familieleden die nog in Duitsland gevangen zouden zitten. Hijzelf wist dan dat die bedoelde personen overleden waren, maar hij kon het niet over zijn hart krijgen om hen dat te vertellen. Zo had hij de rijkswachters van Lubbeek gezien, die toen ze opgepakt waren flinke mannen waren, maar die ginder door ontbering ineengeschrompeld en uitgemergeld waren “alsof het kleine kindekens waren”. Hij had er ook de veearts Vanderwaeren⁹⁷ uit Sint-Joris-Winge gezien, die gefusilleerd was. Maar Leander was niet haatdragend tegenover de Duitsers. Hij was een goedhartig man. Hij zei altijd: “*Ik zou het de Duitsers, die mij dat aangedaan hebben, nog niet aandoen!*”

In 1946, vlak na de oorlog, werden nieuwe ramen geplaatst in de huiskamer. Tijdens WO II was er immers veel schade aan berokkend door bommen, die aan de overzijde van de steenweg ontploft waren.

⁹⁶ Als redenen worden opgegeven : Lid van het Belgisch Leger der Partisanen. Hielp en herbergde geallieerde krijgsgevangenen. Recupereerde wapens ; borg ze in zijn woning op. Op 18 maart 1944 aangehouden en naar Duitsland weggevoerd doorstond er met moed de gestrengeden van de concentratiekampen.

⁹⁷ Remy Vanderwaeren (*24-12-1914 Sint-Joris-Winge - †4-3-1945 Ellrich)

Figuur 54. Leander Van der Elst bij het oorlogsmonument te Lubbeek (verz. familie Van der Elst)

Figuur 55. Leander Van der Elst bij het oorlogsmonument te Lubbeek (verz. familie Van der Elst)

Handwritten: Koninkrijk België

KONINKRIJK BELGIË

*Eervoldoening van de voorschriften van
het Besluit van Zijne Koninklijke Hoogheid
den Prins Regent N° 1859 van 16 Februari 1946,*

heeft het Diensthoofd der Eervolle Onderscheidingen en
Militaire Plechtigheden
de eer aan de Heer VAN DER ELST, Leander,

te laten weten dat de
Herinneringsmedaille van den Oorlog 1940-1945
hem verleend geworden is en dat navermelde
kentekens op het lint dezer eervolle onderscheiding
mogen worden aangebracht:

2 gekruiste sabels

Te Brussel *den* 1 Maart 1952

De Luitenant-Kolonel E L I A S,
Diensthoofd,

Handwritten signature

Figuur 56. Onderscheiding, herdenkingsmedaille Leander Van der Elst, uitgereikt op 1 maart 1952 (verz. familie Van der Elst)

Figuur 57. Erkentelijkheidsdiploma voor Leander Van der Elst (verz. familie Van der Elst)

Figuur 58. Erkentelijkheid deelname aan de weerstand 1940-1945, Leander Van der Elst (verz. familie Van der Elst)

ДИПЛОМ

ПРЕЗИДИУМ
СОВЕТСКОГО КОМИТЕТА ВЕТЕРАНОВ ВОЙНЫ
НАГРАЖДАЕТ

ПОЧЕТНЫМ ЗНАКОМ СКВВ

гражданина Дрѣезена

за помощь и содействие
советским гражданам в борьбе против фашизма
во время Второй мировой войны 1941-1945гг.

Председатель СКВВ
двукратный Герой Советского Союза
генерал армии
П. БАТОВ

П. Батов

г. МОСКВА

Ответственный секретарь СКВВ
Герой Советского Союза
А. МАРЕСЬЕВ

А. Маресьев

1972

Figuur 59. Document: "Ereteken van het Sovjet Comité van de Oorlogsveteranen" voor Leander Van der Elst (verz. familie Van der Elst)

Figuur 61. Document, kaft: "Ereteken van het Sovjet Comité van de Oorlogsveteranen" voor Leander Van der Elst (verz. familie Van der Elst)

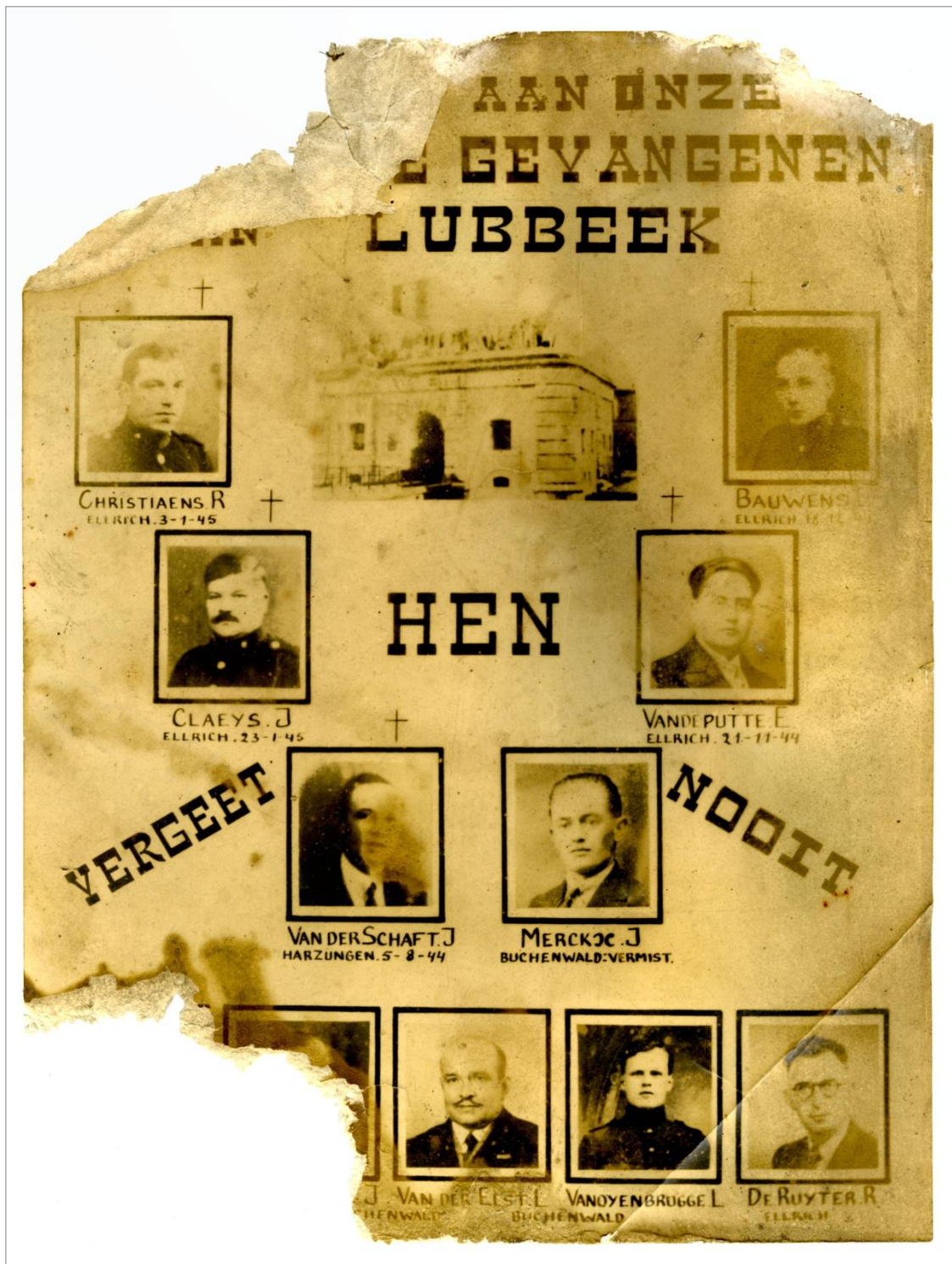
Figuur 60. Ereteken van het Sovjetcomité voor de Oorlogsveteranen, voor Leander Van der Elst (verz. familie Van der Elst)

<p>DIPLOMA</p> <p>Het Presidium Van het Sovjet Comité van Oorlogsveteranen schenkt</p> <p>ALS ERETEKEN VAN HET SOVJET COMITE VAN DE OORLOGSVETERANEN</p> <p>Burger VAN DER ELST</p> <p>(opmerking: de naam is fonetisch geschreven als "Dreslt")</p> <p>voor hulp aan en samenwerking met Russische burgers in de strijd tegen het fascisme ten tijde van de tweede wereldoorlog 1941-1945</p>	
<p>De president van het Sovjet Comité voor oorlogsveteranen Held van de Sovjet Unie</p> <p>P. Batov</p> <p>Stad Moskou</p>	<p>De verantwoordelijke secretaris van het Sovjet Comité van Oorlogsveteranen Held van de Sovjet Unie</p> <p>M. Maresjev</p> <p>(Geen datum)</p>

Figuur 62. Document: "Ereteken van het Sovjet Comite van de Oorlogsveteranen" voor Leander Vander Elst; vertaling Raymond Sperandieu (verz. familie Van der Elst)

Figuur 63. Affiche, Hulde aan onze heldhaftige doden... Breendonk (verz. familie Van der Elst)

Figuur 64. Affiche, Vergeet hen nooit (verz. familie Van der Elst)

Figuur 65. Affiche Lubbeek 1940-1945: Laat ons nooit vergeten (verz. familie Van der Elst)

Figuur 66. Lubbeek Sint-Bernard, NSB herdenking oorlogsslachtoffers , vlag Lubbeek gedragen door Aloïs Dekelver (14 aug. 2011) (foto Kris Scheys)

Figuur 67. Lubbeek Sint-Bernard, NSB herdenking oorlogsslachtoffers : bloemenhulde (14 aug. 2011) (foto Kris Scheys)

Figuur 68. Lubbeek Sint-Bernard, NSB herdenking oorlogsslachtoffers (14 aug. 2011) (foto's Kris Scheys)

Figuur 69. Lubbeek Sint-Bernard, NSB herdenking oorlogsslachtoffers: bloemenhulde, v.l.n.r. mevr. Merckx, mevr. Vandeputte, dhr. Vancorenland (14 augustus 2011) (foto Kris Scheys)

Nawoord

In dit document werd de nadruk gelegd op de 1ste en 2de wereldoorlog in *Lubbeek Sint-Bernard*. Dit werk is slechts een eerste aanzet voor een uitgebreidere publicatie over de 1ste en 2de wereldoorlog in de vier deelgemeenten van Lubbeek. Deze publicatie zal verschijnen in 2014 ter gelegenheid van de herdenking dat het 100 jaar geleden is dat de 1ste wereldoorlog uitbrak.

Iedereen die informatie (mondelinge info, documenten, foto's, ...) heeft over de oorlogen in Lubbeek (Binkom, Linden, Lubbeek en Pellenberg) kan altijd contact opnemen met mij of met één van de andere bestuursleden van de Heemkundige kring Libbeke:

Kris Scheys
Uilekot 3
3210 Lubbeek
kscheys@gmail.com

Bibliografie

- 200 jaar steenweg Leuven-Diest. Tentoonstellingscatalogus. Lubbeek, 1983. 88 p.
- BOON Rene. Oude verhalen uit het Hageland vanuit den Drogenhof in Lubbeek.
- Burgemeesters van Groot-Lubbeek van 1794 tot heden: 63 namen, 28 foto's & een klein beetje geschiedenis. Lubbeek, s.d. 32 p.
- CRAB Jan, Verreydt Henri. Resistere Historiek 1940-1945 N.K.B. Vlaams-Brabant + Vrij Volk. Leuven, 1984. 302 p.
- VANZAVELBERG Godelieve. De Oratorianen in Leuven en Lubbeek. Lubbeek, 1998. 49,55 p.
- DE SELLIERS DE MORANVILLE. Contribution à l'histoire de la guerre mondiale 1914-1918. Bruxelles, 1933
- De zusters Dominicanessen van Lubbeek : vrouwen voor hun tijd
- EVERAERTS Willy. Oorlogsschade in Lubbeek tijdens de oorlog 1914-1918. In: Oost-Brabant 15(1978), p. 138-139.
- Gemeente bestuur Tielt-Winge. *Oorlog in Tielt-Winge : verhalen en bezienswaardigheden van een Hagelandse gemeente*. Tielt-Winge, 2005. 183 p.
- HALFLANTS Jacques, Vanzavelberg Godelieve, Wolfs Cyriel. Algemeen overzicht van de geschiedenis van de gemeenten Binkom Linden Lubbeek Pellenberg. Lubbeek, 1978. Onreg. Gepag.
- HALFLANTS Pierre. Inval van de Duitse legers te Lubbeek op 19 augustus 1914. In: Oost-Brabant. 15(1978), p. 134-138
- SCHEYS Kris. Augustus 1914 in de Sint-Bernardparochie te Lubbeek . In: Lubbeekse historische tijdingen (2004)1, p. 29-37
- SCHEYS Kris. Augustus 1914 in de Sint-Bernardparochie te Lubbeek. In: 't Vapje. (1999)mei, p. 13-14
- SCHEYS Kris. Gebruikten de Duitsers te Lubbeek dumdkogels in september 1914? In: Oost-Brabant. 28(1991), p. 197.
- Sint Bernarduskerk Lubbeek. Gids voor de bezoeker

- VANCORENLAND LOUIS, WILLEMS LUC, BERTRANDS DIRK. De dood van soldaat Vancorenland 13 mei 1940, in Het land van HAMP, 20(1999) 2, p. 4-10
- VERBIST Henri. Geschiedenis van Linden het verloren dorp. Linden, 1972. 203 p.
- VLEMINCKX L. Lubbeek tijdens de oorlog 1914-1918. Leuven, maturiteitsexamen, 1979. 27 p.
- WOLFS Cyriel. Hof ter Leegheid. In: Lubbeekse historische tijdingen (2009) 6, p. 4-20
- WOLFS Cyriel. Tragische Sinksendagen. In: Lubbeekse historische tijdingen (2005) 2, p. 32-37

Bronnen

- DREESEN Gunner, website www.freewebs.com/mohnke
- Gemeentelijk archief Lubbeek. Dossier oorlogsschade 1914-1918
- GOETSTOUWERS Alois C., pastoor van Sint-Bernard. Verslag over de gebeurtenissen in 1914
- HALFLANTS Alfons, burgemeester van Lubbeek. Dagboek (onuitgegeven)
- VAN DER ELST Raymond in interviews met Godelieve VANZAVELBERG, 2011.
- Wikipedia
- Brabant Cronikel, <http://home.scarlet.be/~jdebeurm/cronikel5.htm>

Afbeeldingen

Figuur 1. Lubbeek, Stenen kruis “Peterus Van Craebeeck” (1674) Diestsesteenweg (foto P. Vanschoonlandt)	7
Figuur 2. Lubbeek, Stenen kruis “Peterus Van Craebeeck” (1674) Diestsesteenweg (tek. J. Halfants) ..	9
Figuur 3. Herendaalhoeve, beschadigd anker	11
Figuur 4. Lubbeek. Herendaalhoeve (foto HKL)	11
Figuur 5. Lubbeek. Oorlogsmonument te Sint-Bernard (foto HKL)	13
Figuur 6. Lubbeek. Oorlogsmonument te Sint-Bernard: middenpaneel (verz. HKL)	15
Figuur 7. Lubbeek Sint-Bernard. Grafsteen van de gesneuvelden 14-18 en 40-45 (verz. HKL)	15
Figuur 8. A. Goetstouwers, pastoor (verz. HKL)	17
Figuur 9. Alfons Halfants (foto LVG)	19
Figuur 10. Herdenkingssteen op het kerkhof voor de slachtoffers van beide wereldoorlogen.....	26
Figuur 11. Coekaerts ca 1914, vlnr Fille, Mil, Frans, Jef, Frederik, Gust (August), Romanus, Aline (vooraan) (verz. M. Coekaerts)	27
Figuur 12. Prentkaart van J. Piette, 1913, tekstzijde (web Delcampe)	29
Figuur 13. Prentkaart van J. Piette, 1913, beeldzijde: tramstatie in Lubbeek (web Delcampe)	29
Figuur 14. Dokter Raphael Boey (verz. K. Scheys)	33
Figuur 15. Pastoor Bols Joseph (verz. HKL)	38
Figuur 16. Fred en Eva Bild, 2009 (foto familie Bild).....	40
Figuur 17. Lubbeek, Bevrijding (verz. HKL).....	41
Figuur 18. Lubbeek, Dorpstraat (Op den Hond), bevrijding (verz. HKL)	41
Figuur 19. Lubbeek, Diestsesteenweg: beschadigingen aan het scholencomplex (v.l.n.r. meisjesschool, turnzaal, jongensschool) (verz. HKL)	41
Figuur 20. Lubbeek. Zusters Dominicanessen voor hun beschadigde gebouwen van de meisjesschool, 1944 (verz. HKL)	43
Figuur 21. V2-raket Duitsland (bron Svdmoln, wikipedia)	43
Figuur 22. Herfst 1943: Fred Bild en Consta Robberechts met de paarden Jules (links) en Mouche (rechts) (verz. Fred Bild)	45
Figuur 23. Fred Bild met zijn ouders in een park in Antwerpen (1939) (verz. Fred Bild).....	45
Figuur 24. Zomer 1944: Consta Robberechts, Fred Bild en de paarden Jacques (links) en Florence (rechts) (verz. Fred Bild)	45

Figuur 25. Lubbeek Sint-Bernard. Oorlogsmonument, rechter paneel: politieke gevangenen (verz. HKL).....	46
Figuur 26. Herdenkingsprentje slachtoffers Tweede Wereldoorlog (verz. HKL).....	47
Figuur 27. Jules Merckx (1910-vermist) (verz. HKL).....	48
Figuur 28. Lubbeek, Oorlogsmonument detail linker paneel: gesneuvelde soldaat Jozef Vancorenland (verz. HKL)	49
Figuur 29. Herdenkingsprentje Jozef Vancorenland (verz. Louis Vancorenland).....	49
Figuur 30. Ridderkruis in de Orde van Leopold II met de palm, en Oorlogskruis voor Vancorenland Joseph (verz. Louis Vancorenland).....	51
Figuur 31. Vancorenland Joseph, in oorlogskledij en met pijp (bovenste rij, derde van links), tussen andere soldaten (verz. Louis Vancorenland)	52
Figuur 32. Vancorenland Joseph (Tervuren 22-05-1916 - Kwaadmechelen 13-05-1940) (verz. Louis Vancorenland)	52
Figuur 33. Lubbeek, Plechtige begrafenis van de gesneuvelde soldaat Vancorenland (Vrij Volk)	55
Figuur 34. Lubbeek, Plechtige begrafenis en verheerlijking van de helden (Vrij Volk).....	56
Figuur 35. Lubbeek, begrafenis Vancorenland, de wagen: België eert zijn doden (Vrij Volk)	56
Figuur 36. Lubbeek, plechtige onthulling van de gedenksteen op maandag 26 augustus (Vrij Volk) ...	56
Figuur 37. De Ruyter Rene (verz. HKL)	57
Figuur 38. De Coster René (verz. HKL)	57
Figuur 39. Bartumville Jozef (verz. HKL).....	57
Figuur 40. Van Oyenbrugge Leon (verz. HKL)	57
Figuur 41. Van der Elst Leander (verz. HKL)	57
Figuur 42. Van Oyenbrugge Leon, Fons, Philemon (Vrij Volk, verz. P. Van Oyenbrugge)	59
Figuur 43. Wittenbol Jef (in boevenpak) en Leon Van Oyenbrugge, mei 1945 (Vrij Volk, verz. P. Van Oyenbrugge).....	59
Figuur 44. De woning Van Oyenbrugge Leon, Staatsbaan Sint-Bernard (verz. P. Van Oyenbrugge)	59
Figuur 45. Van Oyenbrugge Leon, 1999 (verz. P. Van Oyenbrugge).....	59
Figuur 46. Fort van Breendonk, gang (foto G. Dreesen)	60
Figuur 47. Fort van Breendonk, ingang (foto G. Dreesen)	60
Figuur 48. Lubbeek Sint-Bernard in 1945 (verz. HKL)	63
Figuur 49. Dames uit Blauwput op de vlucht (verz. familie Van der Elst).....	68
Figuur 50. Waalse soldaten bij Van der Elst (1944) (verz. familie Van der Elst).....	68
Figuur 51. Lubbeek, verbranding van een Hitler-pop (1945) (verz. familie Van der Elst).....	68
Figuur 52. Lubbeek, voorbereiding van de verbranding van een Hitler-pop (1945) (verz. familie Van der Elst).....	68
Figuur 53. Hoeve Van der Elst, restanten van kogelgaten (verz. HKL).....	70
Figuur 54. Leander Van der Elst bij het oorlogsmonument te Lubbeek (verz. familie Van der Elst).....	73
Figuur 55. Leander Van der Elst bij het oorlogsmonument te Lubbeek (verz. familie Van der Elst).....	73
Figuur 56. Onderscheiding, herdenkingsmedaille Leander Van der Elst, uitgereikt op 1 maart 1952 (verz. familie Van der Elst).....	74
Figuur 57. Erkentelijkheidsdiploma voor Leander Van der Elst (verz. familie Van der Elst)	75
Figuur 58. Erkentelijkheid deelname aan de weerstand 1940-1945, Leander Van der Elst (verz. familie Van der Elst).....	75
Figuur 59. Document: "Ereteken van het Sovjet Comité van de Oorlogsveteranen" voor Leander Van der Elst (verz. familie Van der Elst)	76

Figuur 60. Ereteken van het Sovjetcomité voor de Oorlogsveteranen, voor Leander Van der Elst (verz. familie Van der Elst)	77
Figuur 61. Document, kaft: "Ereteken van het Sovjet Comité van de Oorlogsveteranen" voor Leander Van der Elst (verz. familie Van der Elst)	77
Figuur 62. Document: "Ereteken van het Sovjet Comité van de Oorlogsveteranen" voor Leander Vander Elst; vertaling Raymond Sperandieu (verz. familie Van der Elst).....	77
Figuur 63. Affiche, Hulde aan onze heldhaftige doden... Breendonk (verz. familie Van der Elst)	78
Figuur 64. Affiche, Vergeet hen nooit (verz. familie Van der Elst)	79
Figuur 65. Affiche Lubbeek 1940-1945: Laat ons nooit vergeten (verz. familie Van der Elst)	80
Figuur 66. Lubbeek Sint-Bernard, NSB herdenking oorlogsslachtoffers , vlag Lubbeek gedragen door Aloïs Dekelver (14 aug. 2011) (foto Kris Scheys).....	81
Figuur 67. Lubbeek Sint-Bernard, NSB herdenking oorlogsslachtoffers : bloemenhulde (14 aug. 2011) (foto Kris Scheys)	81
Figuur 68. Lubbeek Sint-Bernard, NSB herdenking oorlogsslachtoffers (14 aug. 2011) (foto's Kris Scheys)	82
Figuur 69. Lubbeek Sint-Bernard, NSB herdenking oorlogsslachtoffers: bloemenhulde, v.l.n.r. mevr. Merckx, mevr. Vandeputte, dhr. Vancorenland (14 augustus 2011) (foto Kris Scheys)	82

Index

A

aalkelder · 69
aalmoezenier · 18
aangifte · 70
aanslagen · 39
aardappelen · 33, 34, 37
aardappelveld · 28
accidenten · 62
achterblijvers · 19
achterdeur · 21
achterhoede · 53
achterhoedegevechten · 30, 71
afbranden · 16, 23, 24, 25, 31, 36
afgebrand · 14
afgemaakt · 20, 30
afleidingskanaal · 53
afranseling · 58
aftocht · 30, 53
Albertkanaal · 50, 53
altaarinnen · 21
ambulance · 17, 18
Amerikaanse troepen · 40
Amerikanen · 61, 62
angst · 20, 22, 39
anker · 11
Antwerpen · 16, 17, 18, 27, 33, 44, 60, 62
antwoord · 15, 21, 24
appelen · 61
arbeidsdienst · 39
archief · 36, 86

armoede · 34
artillerie · 17, 42
artillerieregiment · 32
Auschwitz · 60
automobiel · 18, 19, 22, 25
Aveve · 36
avondgebed · 69

B

baan Leuven-Diest · 8, 30, 39
Baanheuvel · 8
baarkleed · 21
baarmoeder · 10
bajonet · 23, 30
Bartumville Frans · 35
Bartumville Jozef · 57
bataljon · 32
bedden · 17, 33
bedreigen · 23
bedreiging · 21
beëindigen · 24, 39
beenhouwersgast · 49
beestenwagens · 61
begravenis · 54, 55
begraven · 10, 20, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 50, 54
Bekkevoort · 53, 65
Belgen · 16, 20, 30, 53, 54, 64
België · 16, 38, 58, 62
Belgisch leger · 11, 16

Belgische nationaliteit · 61
Belgische officieren · 18
Belgische staat · 36
Belgische troepen · 17, 18, 53
bende · 11
benzine · 71
bergen · 31
Bergen-Belsen · 57, 71
beschadiging · 21, 35, 39, 65, 70
beschieten · 21
beschieting · 11, 17, 19, 20, 21, 40, 53
beschuldigen · 61
beschuldiging · 21, 22, 24
beschuldigt · 22
beulen · 59
bevolking · 18, 19, 34, 40, 54, 55
bevoorrading · 17
bevrijding · 40, 42, 44, 54, 60, 71
bewaken · 23
bezetten · 27, 53
bezetting · 18, 34, 39, 54, 72
bezigtingen · 50
bietenkelder · 70
bietenkuil · 64
Bild · 44
Bild Fred · 40, 42
binnenvallen · 38
bisschoppen · 17
Blauwput · 24, 29

bloem · 33
boerderij · 11, 33, 34, 42
boeren · 11, 17, 33, 39, 70
boerenfamilie · 69
Boerenkrijg · 10
boerenwacht · 39
Boey · 17, 33, 54, 55
Bollaerts Germaan · 35
Bollenberg · 44
Bols (deken) · 38, 54
bombardement · 39, 40
bombarderen · 38
bommen · 64, 70, 72
Boninne · 32
bons · 33
Boon Francis · 35
Boon Frans · 14, 24, 27
Boon Guilielmus Franciscus · 27
borst · 28, 31
bos · 28, 29, 50, 64, 69
bosrand · 65
bossen · 20
boter · 64
boterpotten · 31
Bottu · 54
Brams Guilielmus · 35
brand · 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 30, 31, 36
Bredestraat · 30
Breendonk · 58, 60, 61, 71
Britten · 71

broer · 50, 62, 65, 66, 71
 brood · 61, 63
 brouwer · 36
 brouwerij · 34
 brouwketels · 34
 brug · 16
 Brugge · 32
 bruggenhoofd · 50, 53
 Brussel · 18, 42, 44, 47, 48, 49
 brutaal · 25
 Bruyninckx Karel · 14, 27
 Bruyninckx Seraphina · 35
 Bruyninckx-Muls August · 35
 Buchenwald · 47, 48, 57, 58, 61, 71
 buigen · 23
 bunkers · 53
 burgemeester · 19, 20, 26, 31, 33, 86
 burgers · 19, 27, 30, 39, 58, 66, 72
 buurt · 38, 64, 65, 66, 72
 buurvrouw · 65

C

Calais · 32
 camions · 40, 71
 carabinieri · 16, 32, 49, 50, 53
 Cauwenberghs Hendrik · 14
 Cauwenberghs Jean Frederic · 32
 chaos · 43
 Chappel Henricus · 10
 chirurgijn · 10
 Christelijke Scholen · 29
 ciborie · 21
 Coekaerts August · 14, 27
 collaborateurs · 60
 collaboratie · 39
 Collaer Jan-Baptist · 30
 Collaer Jules · 30
 commanderie · 36
 commando's · 61
 commandopost · 53

compagnie · 17, 32
 concentratiekamp · 47, 60, 70, 71, 72
 conflicten · 8, 64
 controlefunctie · 33
 Coosemans · 54, 55
 Cornelis Peter · 30
 Cortoos · 47
 Craebeeck · 9
 Curtius · 8
 cyclisten · 16

D

dagbladen · 18
 De Bie · 19
 De Bot · 59
 De Coster · 57
 de garage Feyaerts · 69
 De Ruyter · 54, 57, 71
 De Smet Gust · 30
 De Weys · 59
 Debecker · 65
 deken · 25, 38, 54, 58
 Demeyer · 24
 depanage · 17
 Dereze Michel · 24
 Deroost Josephine Emerence · 32
 deuren · 21, 24, 25, 29
 Devos · 59
 dieren · 22, 33, 39
 Diest · 11, 16, 17, 18, 40, 42, 54, 64, 71
 Diestsesteenweg · 7, 8, 17, 18, 27, 65
 Dievenhof · 20, 31
 Dijkstein · 44
 Dijkstraat · 50
 Dillen V. · 24
 diploma · 72
 doden · 20, 26, 27, 28, 29, 31
 dokter · 17, 33, 72
 Dominicanen · 24
 Dominicanessen · 9, 11, 23, 34, 39, 40, 43, 85
Donckers Jan · 28
 doodgeschoten · 22, 27, 28, 29, 31
 doodgetrappeld · 62
 doodsprentje · 48, 50
 doorgangskamp · 60

dorp · 11, 16, 17, 33, 34, 42, 86
 Dortmund · 61
 dossier · 36
 drinken · 20, 21, 23, 27, 28, 61, 62
 Duitse geweld · 23
 Duitse leger · 16
 Duitse soldaten · 20, 42, 67
 Duitse troepen · 16, 20, 24, 25, 38, 53, 67, 70
 Duitsers · 16, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 27, 28, 30, 31, 33, 34, 36, 39, 42, 53, 54, 60, 62, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 85
 Duitsgezinden · 60
 Duitsland · 38, 39, 44, 60, 72
 Dusseldorf · 62

E

Eben-Emael · 64
 eieren · 64
 Eindhout · 53
 Ellrich · 47, 48
 Engelse legers · 40
 Engelse soldaten · 43
 Engelse zender · 67
 Engels · 9, 70, 71
 Erfurt · 62
 Erkentelijkheidsdiploma · 72
 ersatz · 71
 eten · 20, 23, 27, 28, 59, 62

F

familie · 5, 17, 28, 29, 31, 34, 42, 48, 50, 60, 62, 64, 65, 67, 72
 fanfare · 54, 55
 Feyaerts · 69
 fiets · 65, 66, 67
 foltering · 48, 58, 60
 folterpaal · 58

fort · 64
 francs-tireurs · 16
 Frankrijk · 16, 32, 38
 Franse regering · 10
 Franse soldaten · 9
 Fransen · 9, 18
 Frederickx Anna Maria · 27
 frustratie · 16

G

Gabriels Matthias · 10
 Geallieerden · 70
 gecamoufleerd · 66
 gedenksteen · 14, 54
 gedenkteken · 50
 Geel · 19
 Geeraerts Jozef · 35
 Geestbeek · 20, 28
 Geestelijkheid · 55
 geëvacueerd · 69
 gefusilleerd · 11, 58, 72
 gehucht · 20, 28, 39
 gekwetst · 9, 19, 28
 Geldenaken · 25
 Gellenberg · 18, 19
 gemeentebestuur · 5, 17
 gemeentehuis · 50
 gemeenteraad · 36
 gemeenteschool · 23
 Gemmenich · 16
 Genebos · 53
 geneesheer · 10
 generaal · 16, 22, 23
 genietroepen · 18
 gerechtelijk onderzoek · 10
 gerechtigheid · 61
 geschut · 61
 gesneuveld · 50, 54
 gestapo · 54, 62
 gestorven · 32
 Gete · 16
Getelinie · 16
 getuigen · 50
 gevangenen · 47, 54, 57
 gevangenisstraf · 30
 gevecht · 11, 17, 20, 53, 62
 gewapende boeren · 11
 geweerkolf · 22
 geweerkolven · 34

geweerschoten · 61
gewond · 27, 33, 54, 64
Gezel Eduard · 35
Gezel M. Christina · 15
Gezel Marie · 14, 31
gezin · 31, 39, 65, 67, 69
Gidsen · 53
Glabbeek-Zuurbemde · 16
glasscherven · 43
godsdienstoorlog · 8
Golvers Berthilia · 43
Govaerts François · 32
Govaerts Ludovicus · 14
Govaerts Pierre Ludovicus · 32
graan · 33, 39, 66, 69
graanmijten · 24
gracht · 17, 22, 30
graf · 27, 32, 54
grafsteen · 15
granaatvuur · 66
Granpiedt Johan · 8
graszoden · 30
grens · 16, 65
groet · 23

H

Hageland · 8, 18, 39, 85
Halen · 16, 31
Halflants Alfons · 17, 18, 19, 20, 23, 25, 26, 31
Hamburg · 60
hamsteren · 38
haver · 37, 69
havermoutpap · 69
Heemkundige Kring Libbeke · 1, 2
Heil Hitler · 66
heks · 8
helden · 14, 54
Hellrich · 71
helmen · 16
helpers · 28, 31
Heps · 17
herbegraven · 27
herberg · 30, 62
herdenkingsprentje · 47
herdenkingsstoet · 54, 55

Herendaal · 11
Herent · 27, 29
Hermée · 8
Herremans · 10
Herselt · 16, 18, 53
hersenen · 9, 10
herstellingen · 39
hinderlaag · 27
Hitlergroet · 66
hoekhuis · 23
Hoeterickx · 36, 54
hoeve · 5, 27, 30, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72
Hollanders · 9, 11
hond · 63
honden · 61
honger · 61, 69
hoofd · 9, 22, 43, 59
hoofdkwartier · 36, 67
hooi · 37
horloge · 50
hotel · 23, 24
Hotel de l'Industrie · 23
Houwaart · 31, 32
Houwaartsebaan · 30
Huis van de Z.E. Zusters · 35
huiskamer · 66, 72
huizen · 14, 16, 20, 21, 23, 24, 36
hulde · 54, 55
hulp · 17, 19, 48, 72
Hulst · 53

I

ijzeren hak · 9, 10
Ijzeren Muur · 64
in beslag nemen · 62
incidenten · 62
incivieken · 60
initiatief · 19
inleveren · 23, 33, 34
inspanningen · 62
inspectie · 69
invalide · 72
inwoner · 9
inwoners · 20, 23, 30, 32, 34
inzinking · 62

J

jachtvliegtuigen · 38
Jansen · 72
Janssen · 24
jeeps · 42
jongelingen · 24
jongens · 58
jongensschool · 54
Joods · 44
joodse jongen · 40

K

kabelwacht · 39
kalkstof · 21
kalveren · 22, 70
kamp · 61, 62, 71, 72
kanaal · 50, 53
kanonnen · 66
kanonschoten · 19, 25
kanonwagens · 22
kapel · 8, 9
karren · 18, 19, 42
karwats · 22, 23
kasteel Dijkstein · 44
kasteel van Steenberghen · 65, 67
kasten · 24
katrollen · 58
kazerne · 49
kelder · 20, 21, 24, 28, 31
kelk · 21
Kempenaerts · 47
Kempeneers Desiderius · 14, 28
Kennis Jozef · 35
kennissen · 48, 72
kerk · 8, 9, 14, 21, 22, 23, 54
kerkbediende · 25
kerkhof · 15, 27, 30, 31, 50, 54
kerktoren · 21, 39
Kessel-Lo · 24, 28, 40
keuken · 43
kinderen · 22, 27, 28, 29, 30, 35, 62, 65
kleedsel · 37
Kleinman · 44
Klein-Willebroek · 44
klok · 21

klok Bernardus · 40
klok Joseph · 39
klok Maria · 39
klokken · 16, 39
klokkenverdieping · 21
klooster · 17, 24, 29, 39, 43, 44
kloosterwoning · 23
Klücks · 16
koe · 70
koeien · 22, 33, 66
kogels · 20, 28, 31, 62, 64
kolen · 33
kolonel · 22
Kommandantur · 58
Koning Leopold III · 61
koningen · 62
konvooi · 47, 48
koorknapen · 19
koren · 37
Kortrijk-Dutssel · 28, 30, 32, 70
koster · 24, 28
kreupele · 20
kribbe · 39
Kriezel · 42
krijgsgevangen · 69
Kristallnacht · 44
Kruis van politieke gevangene · 72
kruiwagens · 18, 19
kuil · 30, 64, 69
kussens · 58
Kwaadmechelen · 15, 50, 53, 54

L

Laenen Vital · 35
Lambrechts · 35
lamp · 24
landbouwer · 27, 32, 38
landbouwproducten · 33
lanssteken · 20
Laureys Alexander · 35
leerlingen · 64
legerdienst · 49
legereenheid · 66
legerkorps · 53
legerleiding · 16
Leipzig · 44
Lelieken (het) · 36

lessen · 43
 Leuven · 8, 11, 16, 17,
 18, 19, 22, 23, 24,
 25, 30, 36, 38, 39,
 40, 42, 58, 61, 62,
 64, 66, 72, 85, 86
 lichamen · 30, 31
 lichterlaaie · 20, 22
 Lier · 11
 lijden · 8, 23, 48, 60, 61
 lijk · 29
lijkdienst · 54, 55
 lijken · 30, 54, 62
 lijkschouwing · 10
 Limburg · 65
 Linden · 8, 9, 11, 16, 22,
 27, 29, 30, 33, 83,
 85, 86
 linieregiment · 27, 32
 Liniereregiment · 30
 locomotievenfabriek ·
 61
 loopgrachten · 18, 19,
 53
 loslaten · 20
 Lubbeek · 1, 2, 5, 7, 8,
 9, 10, 11, 13, 16, 17,
 18, 19, 20, 21, 23,
 24, 25, 27, 29, 30,
 31, 32, 33, 34, 35,
 36, 37, 38, 39, 40,
 42, 43, 46, 47, 48,
 49, 50, 54, 55, 57,
 58, 62, 64, 65, 69,
 70, 71, 72, 83, 85,
 86
 luchtmacht · 53
 Luik · 8, 16, 64
 Lummen · 18

M

Majoor · 54, 55
 Mannaerts Joanna · 9,
 10
 mannen · 24, 58, 61,
 69, 72
 manoeuvres · 17
 manschappen · 24, 53
 Marneffe · 44
 Medaille van de
 Weerstand · 72
 meegevoerd · 27, 30,
 39, 54

Meensel · 10
 Meerhout · 53
 mei · 8, 33, 38, 39, 40,
 47, 48, 49, 50, 53,
 54, 58, 64, 65, 66,
 72, 85
 meid · 21, 24, 25
 meier · 8
 meisjesschool · 23, 43
 melk · 33, 69
 melkkruik · 31
 Mellaert Emiel · 30
 Mellaerts Fredericus ·
 35
 mensensmokkelaar · 44
 Merckx · 48
 Merckx Juul · 47
 Mertens Theopheel · 14
 Mertens Théopheel · 32
 meubels · 24, 25, 29
 Michiels · 37
 middernacht · 18, 53
 mijnwerker · 32
 militair hospitaal · 32
 militaire wagen · 17
 Minderbroedersstraat ·
 64
 minderjarigen · 27, 28
 ministerie · 50
 ministers · 18
 mis · 19
 misdaad · 30
 mishandelen · 22, 23,
 27
 mitrailleurs · 62
 mitrailleurvuur · 70
 mobilisatie · 16, 38
 moeder · 22, 31, 64, 65,
 66, 67, 70
 moffen · 54
 Molenbeek · 65
 monumenten · 15
 mortieren · 64
 motorfietsen · 42
 Mues · 54
 muren · 25
 muur · 14
 muziek · 67

N

naakt · 58

nacht · 9, 18, 19, 23,
 30, 48, 61, 62, 65,
 66, 70, 71
 nafta · 62
 nazi · 48, 58, 60, 61
 Nederland · 44
 neergeschoten · 27, 30
 Neuengamme · 60
 neutraal · 38
 non-ferrometalen · 34
 Noppen Eduard · 14,
 15, 20, 28, 35
 Noppen Florence · 67
 notaris · 20

O

observeren · 53
 obus · 18, 19
 Océan · 32
 Oekraïeners · 71
 officier · 21, 22, 24, 70
 officieren · 18, 19, 25,
 42
 Ombelets Gustaaf · 35
 omheiningmuur · 65
 omringd · 22, 23
 omsingelen · 21, 22
 ondervraagd · 62
 onderzocht · 30, 62
 ongehuwd · 27, 28, 31,
 32
 ontbijt · 19
 ontdekking · 31
 ontgraven · 27, 29
 onthulling · 55
 ontplofing · 18
 ontploften · 69
 ontsnappen · 23, 24,
 28, 58, 62, 70
 ontvluchten · 27
 oorlogen · 5, 7, 8, 64,
 83
 oorlogsblokkade · 71
 Oorlogskruis · 50, 72
 oorlogsmonument · 46,
 47, 49
 oorlogsslachtoffers ·
 17, 54, 55
 oorlogsverklaring · 38
 Oostenrijk · 60
 Oostfront · 34
 opdracht · 53

Open Monumentendag
 · 1, 5
 opgeladen · 54
 opgraven · 29, 54
 opmars · 21, 22
 opstand · 11
 Oratorianen · 23
 Oratorienhuis · 23
 Orde van Leopold II · 50
 Oude Markt · 64
 ouders · 19
 oud-strijders · 54, 55
 overleden · 10, 20, 33,
 36, 47, 57, 72
 overleven · 57
 overlevenden · 57
 overlijdensakte · 50
 overlijdensdatum · 50
 overmacht · 16
 overnachten · 18, 25,
 65, 69
 overwinning · 16

P

paard · 17, 18, 19, 20,
 33, 38, 65, 67, 70
 paarden · 11, 28, 33,
 34, 42, 70, 71
 pachthof · 20, 27
 palm · 50, 72
 paniek · 40, 64
 papieren · 62
 parking · 14, 47
 parochianen · 26
 parochie · 7, 8, 14, 20,
 23, 24, 28, 32, 54,
 85
 Partisanen · 72
 pastoor · 8, 10, 17, 19,
 21, 25, 26, 86
 pastorie · 8, 9, 19, 20,
 21, 22, 24, 25, 27
 paters Dominicanen ·
 24
 Peer · 65, 67
 Peeters Anne-Marie ·
 32
 Pellenberg · 8, 9, 11,
 27, 42, 83, 85
 Perwez-Tienen · 16
 pfenning · 66
 Pierre Tollet · 27
 Piette Jozef · 14, 28, 35

piloten · 38
 plafond · 25
 plagerijen · 22
 plechtigheid · 54
 plunderen · 8, 11, 14,
 23, 24, 70
 Polen · 38, 60
 politieke gevangenen ·
 57
 pompen · 21
 poort · 42, 65, 66
 portefeuille · 50
 posten · 17, 19
 Predikheren · 24
 priesters · 21, 22, 23,
 24
 Prins Boudewijn · 49,
 53
 prior · 24
 procureur · 8
 professor · 19
 Pulle · 8

R

radio · 67
 raket · 43
 ravitaillering · 33
 razzia's · 54
 regiment · 49, 53
 rellen · 10
 republikeinen · 11
 reserve · 53
 restaurant · 23
 restauratie · 21
 revolver · 21
 Rhür · 62
*Ridder in de orde van
 Leopold II* · 72
 Ridderkruis · 50
 rijkswachters · 72
 Rijn · 62
 Robberechts · 35, 44
 Robberechts Louis · 35
 Rode Kruis · 60, 62
 Roeselberg · 31
 rookwolken · 23
 Roth · 31
 rozenhoedje · 69
 ruiter · 22
 Rusland · 72
 Russen · 69

S

schade · 21, 23, 36, 37,
 43, 64, 65, 69, 72
 schadegevallen · 36
 schadevergoeding · 36
 Schaffen · 18
 Scheepmans Ludovicus
 · 14, 29
 Schellekens Frans · 30
 schepen · 10
 Scherpenheuvel · 16
 Scheys · 1, 9, 49, 50,
 83, 85
 Scheys Constant · 50
 Scheys Frans · 50
 schieten · 19, 20, 21,
 24, 27, 28, 42, 65
 scholen · 24
 schoolboeken · 64
 schoolkinderen · 54
 schoolmeester · 71
 Schoolmeesters
 Bertrand · 35
 Schoolmeesters Jozef ·
 35
 Schoolmeesters Jules ·
 35
 Schoolmeesters Karel ·
 35
 schoonouders · 31
 schouders · 24, 63
 Schrevers · 5
 schrijven · 23, 64
 schrik · 20, 28
 Schubbeek · 36, 37, 69
 Schubbeekstraat · 17
 schurk · 9, 10
 schuur · 33, 35, 36, 66
 Schweinhunde · 30
Schweinhunden · 21
 secretaris · 10
 Sempels Antoon · 30
 Sempels Jules · 14, 28,
 30, 31
 Sempels Maria Valeria ·
 14, 15, 31
 Sente Germaan · 35
 Sevenants Ludovicus ·
 14, 30, 31
 Sevenants Victor · 35
 Simonart · 61
 Sint Martensberg · 22
 Sint-Bernard · 5, 7, 8,
 14, 16, 17, 18, 19,

20, 22, 23, 24, 25,
 26, 28, 30, 31, 32,
 39, 47, 54, 57, 64,
 71, 83, 86
 Sint-Joris-Winge · 16,
 19, 21, 22, 24, 30,
 61, 65, 72
 Sint-Katelijne-Waver ·
 44
 Sint-Martensberg · 8,
 18, 27, 29
 Sint-Martinus · 8
 Sint-Martinuskerk · 10
 Sint-Martinuskerkhof ·
 27, 28
 Sint-Pieters-Jette · 27
 Sint-Pieters-Rode · 24,
 30, 31
 Sint-Vincentius-a-Paulo
 · 44
 slachten · 22, 33, 39
 slachtoffer · 10, 23, 38
 Slag der Zilveren
 Helmen · 16
 slagen · 20, 21, 58, 61
 slapen · 23, 33, 58, 61,
 67
 sleutels · 21
 Smekens · 37
 smeulen · 18
 smokkelroute · 44
 sneuvelen · 32, 50, 54,
 62
 soldaat · 18, 21, 27, 28,
 49, 50, 53, 54, 55,
 64, 66
 Soldaat · 15, 32
 soldaten · 9, 11, 17, 18,
 19, 20, 21, 22, 23,
 27, 28, 30, 32, 33,
 34, 36, 42, 43, 53,
 54, 65, 66, 67, 70
 Sovjet · 72
 Spaanse
 opvolgingsoorlog · 9
 Spanjaarden · 9
 Spitfires · 40
 spoorwegbrug · 53
 spreken · 21, 22, 24, 62
 SS · 58, 61, 70
 Staatsbaan · 2, 36, 48,
 50, 57
 stamnummer · 32
 standhouden · 16, 18
 Stas Louis · 24

Statiestraat · 23
 station · 64
 Stedelijke
 begraafplaats Nord ·
 32
 steenweg · 21, 22, 25,
 30, 40, 42, 65, 69,
 71, 72, 85
 steenweg Leuven-Diest
 · 40, 42, 85
 Steenwegbeek · 22
 stellingen · 53
 stenen kruis · 8, 36
 Sterckx · 11
 sterven · 9, 27, 48, 60,
 61
 stervend · 19
 steun · 5, 61
 stichting · 7, 8
 stoffelijk overschot ·
 54, 55
 strategisch · 53
 strijd · 9, 16, 19, 50, 53
 stro · 33, 66
 subsidies · 33
 Swerthe · 61
 Swevers Francis · 35

T

tafels · 25
 tank · 71
 tanks · 40, 42
 tegenstand · 16
 terechtstelling · 24
 terugkeren · 21, 31
 terugtocht · 16
 terugtrekken · 18, 19,
 42
 Tervuren · 49
 teutoonse horden · 54
 Tielens · 49
 Tielt · 18, 27, 33, 34, 85
 Tienen · 11, 16, 18, 20,
 40, 62
 Tiensesteenweg · 42
 tocht · 62
 toeschouwers · 54
 Tollet · 36
 tram · 64
 tramrails · 65
 transport · 60
 trapdeurtje · 22
 treurmars · 54, 55

tuin · 17, 66

U

uitbetaling · 36, 37

uitgemergeld · 72

uitrusting · 42

ulanen · 16, 20

uniform · 42

Uyttebroeck Felix · 30

V

V2 · 43

vader · 27, 28, 29, 30, 67

Vaderland · 61

valies · 66

Van Bever · 35, 36

Van Bever Frans · 14, 15, 31

Van Bever Petrus · 14, 15, 31

Van Beveren Frans · 24

Van Beveren Petrus · 35

van Binst J.B. · 10

Van Craebeeck Petrus · 7

Van de Gaer · 19, 31

Van den Bergh M. · 30

Van der Elst · 5, 34, 57, 64, 65, 67, 69, 70, 71, 72

van Dorp Pierre · 44

Van Gijsel · 54, 55

Van Goethem Maria-Philomena · 28

Van Goitsenhoven · 49

Van Guysse Louis · 30

Van Hoovels Franciscus · 35

Van Horenbeek · 28

Van Horenbeek Franciscus · 35

Van Horenbeek Henri · 35

Van Langendonck F; · 28

Van Meensel Maria Christina · 30

Van Meerbeek Jules · 35

Van Meerbeek Ursule · 32

Van Meerbeke Eduard · 30

Van Meerbeke Frans · 30

Van Meerbeke Vital · 30

Van Obbergen Louis · 36

Van Oyenbrugge · 57, 58

Van Roost · 18

Van Schoelandt Maria Rosalia · 27

Van Speybroek · 18

Van Weddinghen Ida · 8

Vancorenland Jozef · 15, 47, 49, 50, 53, 54, 55

Vandenbosch Louis · 35

Vandeputte Emiel · 47

Vandeputte Francis · 35

Vanderwaeren · 72

Vandewaeren · 61

Vanlangendonck Frans · 24, 35

Vansimpelhoven J.B. · 10

vaststelling · 10

vechten · 18

vee · 20, 27, 31, 33

veearts · 72

Veedijk · 53

veiligheid · 28, 67

veld · 18, 22, 27, 38, 54, 64, 65, 66, 69

Veldhovenstraat · 50

veldwachter · 8, 11, 67

veldwerken · 53

velo · 37

venster · 25, 29, 69

verbergen · 20, 31, 64, 69

verbranding · 8

verbrijzeld · 21

verbrijzelen · 20

verdediging · 21

verduisteren · 67

verdwenen · 21, 32, 48

vergelding · 39

vergeten · 69

vergoeding · 36

verhaal · 58

Verhaegen · 65

Verheyden Francis · 35

verhuizen · 18

verkenningsvliegtuig · 65

verlamd · 72

verlaten · 8, 25, 53

verliezen · 36

verloskundige · 10

Vermaelen Constant · 30

vermoord · 8, 9, 14, 22, 24, 26, 54

vernielingen · 36

veroordeeld · 30

verraders · 58

Verreck Franciscus · 35

verscholen · 21

verslag · 17, 26, 40, 42

Vertongen Desiré · 35

verwondingen · 43

verzet · 16, 39, 42, 69

verzorgen · 28, 33

Veugelen Magda · 43

Vits Frans · 14, 20, 31

Vits Gustaaf · 14, 20, 31

vlammen · 23, 30

vlees · 33, 58

vliegtuig · 17, 18, 64

vliegtuigen · 38, 53, 64, 66, 70

vluchtelingen · 18, 19, 20, 22, 65, 67

vluchten · 20, 22, 24, 28, 29, 31, 39

voeden · 20, 27, 31

voedsel · 67

voedselbedeling · 33

voedselcomité · 33

voedselschaarste · 39

voedselvoorziening · 69

voetvolk · 17, 25

Von Klück · 16

voorraad · 25

voorwerpen · 25

vorderen · 33, 34

Vorst · 50, 53

vorstendommen · 9

Voskens · 57

vrachtwagen · 66, 71

vrachtwagens · 42

vrede · 48

vreedzaam · 33

vrienden · 62, 72

Vrij Volk · 55, 57

vrijwilligers · 11, 31

vrouw · 19, 28, 48, 62, 65, 71

vrouwen · 9, 11, 21, 23, 34, 39, 40, 43, 85

W

W.C. · 60

wagens · 18, 19, 54, 65

wanden · 21

wapens · 23, 49, 72

wapenstilstand · 34

Waterhof · 18, 27

Waver · 25, 65, 66, 67

weduwe · 28

Weduwe De Coster · 36

Weduwe Gooris, Louis · 36

Weduwe Lenaerts · 36

Weduwe Swevers · 36

Weduwe Van Bever · 36

Weduwe Wolfs

Leander · 36

weerlegging · 22

weerstand · 58

Weesten · 32

weide · 28, 30, 64

werkkamp · 60

Westerlo · 53

Westmeerbeek · 53

Wezemaal · 28

wielrijders · 53

wielrijderseskadron · 53

Wierinckx Franciscus · 35

Wierinckx Karel · 14, 32

Wierings Julienne · 32

wijkcomité · 17

Willebroek · 44, 60

Willems Luc · 50

Windelinckx Ceslas · 43

Winge · 18, 21, 22, 33, 34, 61, 85

witten · 39

Wittenbol · 61, 62

WO I · 5, 13, 14, 21, 35, 39, 67, 83

WO II · 5, 38, 39, 60, 64, 83

Wolfs Jan · 31

woning · 9, 14, 20, 21,
22, 29, 31, 35, 36,
69, 70, 72
Wuyckens Guillaume ·
30
Wuyts Franciscus · 35
Wuyts Victor · 35

Z

zadel · 37
Zavelberg · 55
ziek · 36, 63
zilveren helmen · 16
zomer · 42, 50, 54

zoon · 28, 30, 32, 47,
48, 49, 50, 67, 72
Zücker Zentral · 34
zuster · 9, 11, 23, 31,
34, 35, 39, 40, 43,
44, 85
zusters
Dominicanessen · 23

zwangerschap · 10
zwarten · 39, 61
zweep · 58